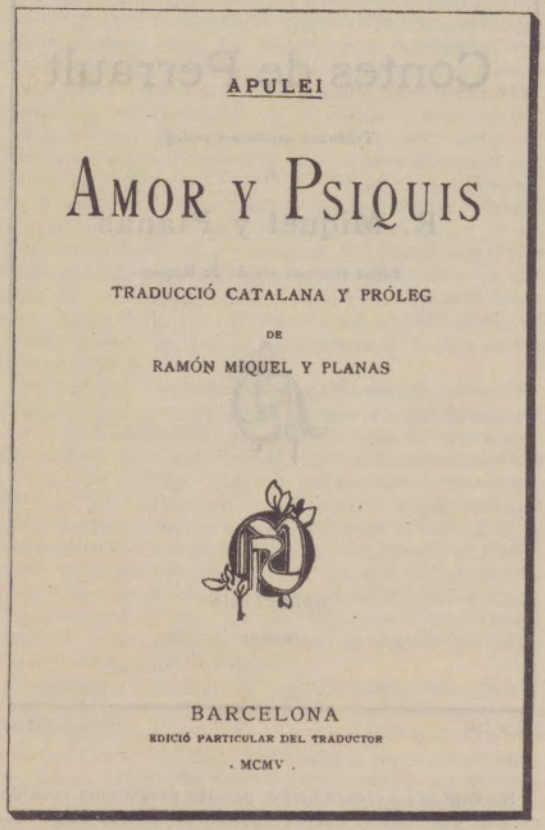
La Nova Colecció Artística Catalana

La publicació d'aquesta fulla de la BIBLIOFILÍA haurà de coincidir ab la d'un volúm de la colecció per nosaltres batejada ab el títol qui capça aquestes ratlles; aprofitèm, donchs, la ocasió pera parlar dels volums que anteriorment hem publicats dintre la meteixa serie que venen a augmentar avuy els CONTES DE PERRAULT.

El darrer día de juliol de l'any 1905 s'acabava d'estampar el primer volúm de dita colecció: AMOR

APULEI

AMOR Y PSIQUIS

TRADUCCIÓ CATALANA Y PRÓLEG

DE

RAMÓN MIQUEL Y PLANAS

BARCELONA

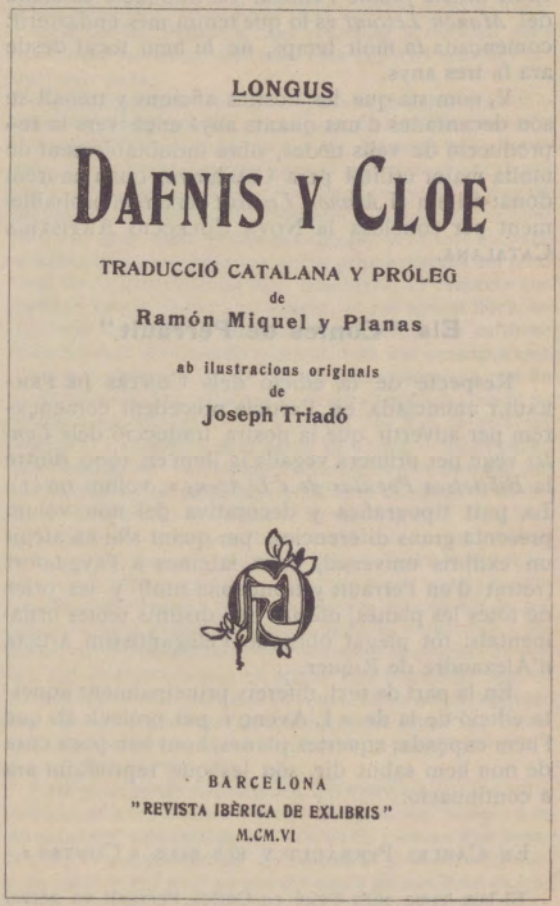
EDICIÓ PARTICULAR DEL TRADUCTOR

· MCMV ·

140 × 190 xxiv + 136 pp.

Y PSIQUIS, d'*Apulei*. (Consta aytal volúm de xxiv + 136 pàgines, essent el seu text puntual reproducció del qu'en aquells moments acabava d'apareixer estampat en la *Biblioteca «Joventut»*) (1). Unicament, pera'l nou volúm, destinat a satisfer unes primeres aspiracions bibliofíliques de que'ns sentíem possehits, arbitrarem ornar les planes ab uns enquadraments vermells, de llum y ombra, afegint-hi la reproducció d'algunes obres d'art prou conegudes, a saber: la famosa esculptura de *Canova* (en una fototipia, a faysó de frontispici darrera la portada) y les trenta dues composicions de *Raffael d'Urbino*, segons la interpretació a línea per C. P. Landon, publicada a París en 1880 *(Les Amours de Psyché et de Cupidon)*, repartides entre'l text, en sengles planes orlades com lo restant del volúm.

A continuació, devers les darreríes de janer de 1908, donarem al públich, ab grandissim retràs, el segón volúm de la meteixa colecció: DAFNIS Y

LONGUS

DAFNIS Y CLOE

TRADUCCIÓ CATALANA Y PRÓLEG

de

Ramón Miquel y Planas

ab ilustracions originals

de

Joseph Triadó

BARCELONA

"REVISTA IBÈRICA DE EXLIBRIS"

M.CM.VI

140 × 190 (8) + xxxii + 134 pp.

CLOE, de *Longus*, de (8) + xxxii + 134 pàgines; contenint, les quatre darreres, un *Post-scriptum editorial*, en el qual s'explica la causa del retràs en la publicació del volúm y els motius d'algunes modificacions introduides en sa decoració. Aquesta's compón d'un exlibris universal, cinch làmines fóra text y cinch caps-de-capítol, tot policromat, original de Triadó. En el plech de *Post-scriptum* hi ha estampada además la primera execució d'una de les làmines, a l'ayguafort, obra del propri artista.

(1) *Les Amors de Dafnis y Cloe y de Amor y Psiquis* (Barcelona, 1905); vol. de xxxii + 216 pp.

Ja, desde la publicació del segón volúm, anunciarem els nostres propòsits de publicar els *Contes de Perrault* y el *Manón Lescaut* dintre la meteixa colecció. Fins avuy no cobrím el deute respecte dels primers; y, en quant al llibre de *Prévost*, valgui pera garantir al públich de que no'l volèm enganyar, la nostra declaració de que fa prop de dos anys tenim gravades al boix per en Xavier Brangulí (un dels darrers mestres del gravat català, mort el 19 d'abril de l'any 1910) les deu làmines originals qu'encarregarem expressament al remarcable artista Jaume Pahissa. La traducció catalana del *Manón Lescaut* es lo que tenim més endarrerit: començada fa molt temps, no hi hem tocat desde ara fa tres anys.

Y, com sía que les nostres aficions y treball se són decantades d'uns quants anys ençà vers la reproducció de vells textes, obra indubtablement de molta major utilitat pera Catalunya, quan haurèm donat a llum el *Manón Lescaut* deixarèm probablement per conclosa la NOVA COLECCIÓ ARTÍSTICA CATALANA.

Els "Contes de Perrault"

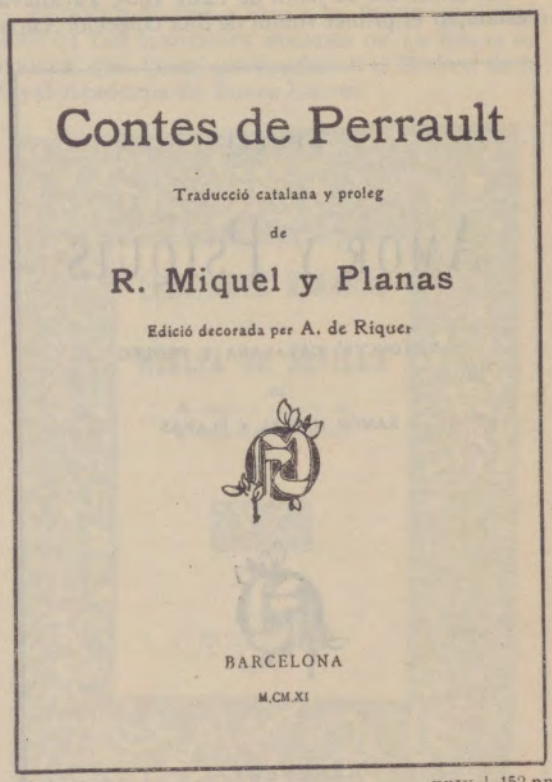
Respecte de la edició dels CONTES DE PERRAULT anunciada en l'article precedent començarèm per advertir que la nostra traducció dels *Contes* vegé per primera vegada la llum en 1909, dintre la *Biblioteca Popular de « L'Avenç »*, volúm 99 (1). La part tipogràfica y decorativa del nou volúm presenta grans diferencies, per quant s'hi ha afegit un exlibris universal, dues làmines a l'ayguafort (retrat d'en Perrault y frontispici-títol) y les orles de totes les planes, oferint dos distints temes ornamentals: tot plegat obra de l'elegantissim artista n'Alexandre de Riquer.

En la part de text, difereix principalment aquesta edició de la de « L'Avenç » pel pròlech ab que l'hem capçada; aquestes planes, hont ben poca cosa de nou hem sabut dir, són les que reproduím ara a continuació:

EN CARLES PERRAULT Y ELS SEUS « CONTES »

El bon home qui's digué en Carles Perrault va neixer a París el 12 de janer de 1628. Sa mare va tenir cura de la seva educació, y va ensenyar-li de lletra; no va esser enviat a estudi fins que tingué vuyt anys ben complerts. Concorrent de día a la escola, son pare tenía gran esment en pèndre-li la lliçó, els vespres, després de sopar. Fins aquí, lo que'l meteix Perrault en les seves *Memories* conta del temps de sa primera joventut: afegiu-hi, ara, lo que consta en altra part, això es, que de petit tenía qui li explicava rondalles, y ens trobarèm en presencia d'una iniciació a la vida de lo més vulgar que un hom pugui imaginar-se. Res, emperò, de més racional: si en Carles Perrault fou en sa existencia'l prototipo de l'home de seny, de l'home equilibrat, qui sab conformar-se en tots sos actes als dictats del *sentit comú* (del qual s'ha dit qu'es el menys comú dels *sentits)*, això's degué segurament, en gran part, a lo tranquilament y ordenada que sa infantesa transcorregué en aquell ambient d'austeritat no afectada, de complacencia no renyida ab el respecte que's dèu als majors, de bonhomía, en fí, com plau a l'esperit cansat de la lluyta considerar el clos familiar: veritable oassi reparador de les fatigues y tropells del viatge de la vida, durant el qual se solen rebre tan fermes embestides de les passions, que's fa necessari comptar ab un refugi hont se trobi quelcòm qui no trontolli a l'impuls de les ventades del defora.

(1) *Els Contes d'en Perrault* (Barcelona, 1909); vol. de 120 pp.

140 × 190 XXIV + 152 pp.

No vagi ara a creure ningú, per les precedents consideracions, que'l nostre Carles Perrault, sota la seva perruca venerable, fos un home mancat d'espiritualitat y fins refractari a tota expansió: res d'això. En la seva joventut n'havía fetes de totes, fins versos, y lo qu'es més greu, versos burleschs, en veritables parodies de coses tan respectables com la guerra del Troya y els viatges d'Eneas (1). Fins els seus examens pera obtenir la llicenciatura en sa carrera d'advocat (1651) s'assemblen als de qualsevol estudiant trapella dels nostres díes, fiant a la desinvoltura y a la

(1) Perrault y el seu company Beaurin, havent deixat el colegi, segons ells, perque ja no tenien res que apèndre-hi, se posaren a estudiar per llur compte: durant tres o quatre anys, día per altre, s'entregaren al profitós exercici de llegir els clàssichs llatins y les grans obres literaries de la humanitat. Després els vingué de gust escriure parodies en vers de la *Eneida...*; tot lo qual ve explicat detalladament en les *Memories* aludides més amunt.

bona sòrt un èxit que sols deuría correspondre a la possessió del saber.

Emperò en Perrault advocat fou tan inofensiu com més tart hagué de resultar-ho'l Perrault acadèmich, ab tot y la famosa defensa dels Moderns enfront dels Antichs, qui trobaren en Boileau un exaltat sostenidor. Feu de llegista poch més de dos anys, y va deixar la carrera fastiguejat de tantes lleys y de tants trenca-colls com han inventat els homes pera fer del sol nom de la Justicia una de les més esferehidores invocacions (Déu nos en guart...!). «Llevat » de les Institucions — diu en Perrault, — qui són encara un » bon llibre pera enfortir el seny comú, llevat de les ordina» cions y consuetuts, *que convindría reduir a una sola pera » tot França, si això fos possible, com els pesos y les mesures*, » jo crech que caldría llençar al foch tots els altres llibres » de jurisprudencia, digestes, còdexs ab llurs comentaris, y » particularment totes les coleccions de sentencies; cap » altre medi millor que aquest pera fer disminuir el nombre » dels plets.» Hem de fer notar que'ls mots subratllats, encara que indubtablement fan apareixer al bon Perrault com un partidari de la centralisació (pecat excusable en un francès del segle de Lluis XIV), venen acompanyats del contra-veri, qui es el sentit just de la realitat, el qual li fa dubtar de la possibilitat de reduir a una sola les lleys del seu país, qui no són pas comparables en això als pesos y a les mesures. Lo que hi ha en el fons de la qüestió es que'l bon home, com molta gent del seu temps (y dels nostres), confonía la lley ab l'administració de la lley; pot aquella esser una, y perfecta del tot, y no deixarà per això de resultar un flagell en mans dels mals administradors. Y això ocorre igualment en tantes coses...!

Hem de seguir al nostre Perrault durant deu anys (1654-1664) fent d'ajudant del seu germà en un càrrech que aquest exercía dintre l'administració, a París. Aquesta mitja canongía va permetre al bon Perrault, gran aficionat a les lletres y a les arts, conreuar aquestes inclinacions; y com sía que dintre la seva familia tots eren dibuixants o arquitectes de vocació, fins arribaren a fer-se construir a Viry (prop de París) una torreta o casa de camp qui tenía una cova feta ab pedra tosca, la cosa més bufona. Els nostres barcelonins actuals, qui comptin més de cinquanta anys d'edat, compendràn ab aquest fet tot el valor representatiu de l'excelent Perrault: l'ideal del bon barceloní de mitjans del segle passat no diferia gayre d'aquell.

Sembla que la caseta, ab la gruta progectada pels germans Perrault, va plaure molt, y fins reports ne foren fets al gran Colbert, un dels alts funcionaris de la Cort y, més endavant, primer ministre. Quan aquest se va encarregar, en 1662, de la que allà s'anomenava *surintendance des bâtiments* va donar-se compte de que li convenía disposar d'un cos consultiu pera tot lo referent a les belles lletres y a les arts en relació ab les festes y divertiments en llochs públichs, progectes d'inscripcions, alegoríes, representacions, etc., a la honor del rey y en celebració de ses victories. Diguèm d'una vegada que aquesta fundació marca'ls orígens de l'*Académie des Inscriptions et Belles-lettres*, una de les seccions més importants de l'*Institut* de França; y afegim tot seguit qu'en Carles Perrault va esser cridat desde'l primer moment a devenir el secretari perpetual de la docta companyía.

Perrault va desempenyar el seu càrrech per llarga temporada ab tota assiduitat, donant en moltes ocasions proba del seu enginy y bon gust, a l'ensemps que del seu bon criteri, influint desde'l seu modest lloch en favor de tot allò qu'ell creya just y natural, encara que semblés oposat a les corrents y entussiasmes del moment. Fou així que logrà fer triomfar un progecte de columnada pera'l palau del Louvre (obra de son germà en Claudi) en oposició a un progecte fastuós, del célebre arquitecte Bernin, que Lluis XIV havía fet venir d'Italia expressament: el progecte d'aquesta celebritat, entre altres inconvenients que'l bon seny d'en Perrault posà de relleu tantost, entranyava la quasi demolició de la part del palau obrada anteriorment per en Goujon, y que s'havía convingut no tocar. Així meteix conseguí veure abandonat un descabellat progecte d'en Riquet, arquitecte famós, qui pera dotar el lloch reyal de Versalles de novells atractius, se proposava conduir-hi tot el Loira, desviant-lo de son llit natural. En fi, els seus sentiments honrats d'home a qui no havíen fet perdre'l juhí les altituts dels càrrechs que desempenyava en la cort absolutista del *Rey Sol*, conseguiren que no fos tancat a l'us dels bons burgesos de París el jardí de les Tulleríes, just replantat y embellit pera esbarjo del monarca; cal veure còm explica'l meteix Perrault això darrer:

«Quan el jardí de les Tulleries fou acabat de replantar y » posat en l'estat en que se'l veu encara actualment » parla en Perrault, — «Anèm (va dir-me Mr. Colbert) a les Tulle» ríes a condemnar-ne les portes; cal consagrar al rey » aquest jardí, y no deixar-lo enrunar pel poble, qui en un » no-res l'haurà fet malbé enterament.» La decisió va sem» blar-me molt forta y fins mortificant pera tots els pari» senchs. Quan ens trobarem en la gran avinguda del jardí » vaig dir-li: «No creuríeu may, missenyor, el respecte que » tothòm, fins el ciutadà més infim, té per aquest lloch; no » tan sols les dònes y els infants se guarden de cullir-ne » may cap flor, sinó fins de tocar-la; tots s'hi passegen com » persones entenimentades: els jardiners meteixos podràn » donàr-vos-en rahó; serà una pena pera'l públich això de no » poder venir-hi a passejar, sobretot ara que ja no's pot » entrar al Luxemburg ni al palau de Guisa. — No hi venen » sinó'ls badochs. — Hi venen (li responguí) persones que han » eixit d'alguna malaltía, pera pèndre-hi els ayres; hi ha qui » hi ve pera parlar de negocis, de casaments, y d'una pila » més de coses qui són millors pera tractades en un jardí » que a missa, que serà desd'ara ahont caldrà anar a trac» tar-les. Estich ben convençut de que si per alguna cosa'ls » jardins dels reys són tan grans y espayosos, es a fí de que » tots els llurs sotsmesos puguin venir-hi a passejar.» En resúm, que després d'haver-se convençut el ministre de que fins els jardiners trobaven millor que'l públich tingués entrada als jardins, perque així les herbotes no's feyen tant pels caminals, deixà correr el progecte de tancar les Tulleríes al poble, lo qual fou un motiu de vera satisfacció pera'l nostre excelent Perrault.

A tot això, pera'l nostre home, qui s'havía sabut fer útil a tothòm, qui era ab tots servicial, complascent, sempre ben intencionat y voluntariós, qui era, en fi, a manca d'un home de geni, lo que se'n pot dir un home de bé y un perfecte ciutadà, va arribar l'hora de que se'l posés de manifest, ascendint-lo a membre de l'Academia Francesa, ja aleshores respectable y respectada. Com la entrada en la sabia corporació era principalment cosa d'influencia, el bon Perrault, qui havía estat impulsat pel propri Colbert a solicitar l'admissió, va deixar resignadament que molts altres li passessin davant. Emperò, a la fi, l'Academia, sense mediar-hi nova solicitació, va recordar-se d'ell en 1671, cridant-lo a son sí.

Ja dintre, el nou acadèmich, hagué d'influir bastant en fer de l'Academia una cosa més formal de lo que fins aleshores era estada. A instancies seves, la elecció de nous companys, qui sempre s'havía fet com en familia, fou convingut que's faría per escrutini secret, qui assegurava millor la independencia dels electors. També les sessions, tingudes sempre d'una manera força irregular (acudint-hi a deshora'ls uns, els altres quan els primers ja se'n anaven, y pas-

sant el temps en inútils enrahonaments), foren desde aleshores celebrades a hora fixa: un rellotge, donat pel ministre Colbert, y del qual tenía cura'l rellotger reyal, un llibre-registre de les deliberacions, y, sobretot, la distribució de fitxes de presencia als assistents, foren els medis senzillíssims a que s'hagué de recorrer, beneficiant-se de tan sabies innovacions el Diccionari de la llengua, obra en que's treballava feya quaranta anys, sens que res deixés preveure-n l'acabament. L'acadèmich Perrault posà gran interès en que'ls treballs dels sabis colegiats se fessin ordenadament: y al donar-se compte ben aviat de qu'en la distribució de les esmentades fitxes, acreditatives, no tan sols de la presencia, sinó de la puntualitat dels assistents, se procedía ab certa mutual complascencia, hagué de presentar-se dues o tres vegades després de l'hora tocada, a fi de poder refusar rodonament la contrassenya que li oferíen; donant ab la seva conducta l'exemple als demés.

Perrault en aquestes va contreure matrimoni; va tenir fills; y quan, més endavant, les dificultats en altes esferes anaven creixent per la impossibilitat de sostenir un regim en excés carregat de responsabilitats y fet impopular pels grans impostos a que obligava al país, el funcionari obtà per retirar-se, sense fer soroll, a sa casa del *faubourg Saint-Jacques*, lo qual li permeté enviar sos fills al colegi, «havent estat sempre en la creencia de que valía més que'ls »noys tornessin cada nit a la casa dels pares, que'l deixar»los a pensió en el colegi, hont les costums no poden esser »l'obgecte de tan segura vigilancia». Aquesta manera de pensar pinta l'home de bon seny, en qui la utilitat y benefici dels seus s'imposa al desitg d'imitar lo que's fa en les cases dels poderosos, en les quals la educació dels fills es una molestia massa gran que's fa precís treure al defora. També's dèu segurament a n'aquesta manera de veure les coses que'l sabi acadèmich vingués a deixar-se de retòriques y cortisanies pera dedicar-se a dotar de forma literaria aquelles delicioses contalles dels temps passats qui havíen breçolat la seva infantesa: això fou la rahó dels CONTES qui's contenen en el present llibre.

No volèm de cap manera entrar en disquisicions respecte la procedencia y importancia dels materials utilisats per en Perrault pera la redacció de sos CONTES. Pera nosaltres, no es l'element tradicional, mítich o llegendari, de quiscún dels personatges de les rondalles allò qui més pot interessarnos: en més o en menys les invencions rondallístiques són comunes a tots els pobles, y un estudi detingut dels contes populars de Catalunya'ns donaría a coneixer la existencia en el nostre folk-lore dels meteixos elements qui juguen en les narracions d'en Perrault. L'obra d'aquest té la seva importancia en el fet d'haver abans que ningú dignificat la Rondalla, fent assolir al genre una categoría literaria més d'acort ab son altissim valor educatiu. L'acadèmich francès entregat a la tasca de donar forma literaria a les narracions populars ens fa l'efecte del lapidari qui, mercès a un puliment del qual ell ne posseheix l'art, avalora les riquíssimes gemmes qui en llur estat nadiu seríen rebutjades de la meteixa dama elegant qui després haurà de cobejar-les.

Perrault, molt abans de que la ciencia folk-lòrica se fos manifestada com un gran auxiliar de l'antropología (y fins quan encara no existía'l folk-lore com a tal ciencia), tingué la sòrt de fixar els seus ulls de pare en les rònegues contalles qui sols als infants interessaven: y es cosa ben demostrada pels escrits del propri Perrault que, no com a sabi, ni tan sols com a literat, sinó com a educador, hagué de considerar y apreciar les faules qu'en la seva infantesa li eren estat relatades y qu'ell cregué així meteix beneficioses en a educació de sos fills.

Cal no més llegir el prefaci d'en Perrault posat enfront de la primera edició complerta dels seus CONTES (vegi-s la plana 3 y següents del present llibre) pera adquirir el convenciment de que l'autor se donava perfectament compte de la trascendencia de la seva obra. Allà ell examina'l fons moral de les faules antigues, com la de la *matrona d'Efeso* y la de *Psiquis*, y, quan no les troba immorals, les considera obscures y desconcertants, com fetes sols en vista d'entretenir y no gens pera educar. Reconeix, abans que ningú hagués atinat a pensar-hi, que les rondalles que'ls nostres avis han inventades pera llurs infants responen plenament a n'aquell obgecte moralisador, de qu'ell se preocupava per damunt de tota altra consideració. Y després d'haver-ho justificat en una ràpida exposició dels tòpichs més usuals en les rondalles, conclou ab aquestes assenyades y nobilíssimes paraules: «*No es digne de lloança, per ventura, en els »pares y les mares, quan els fills no són encara capaços de »fruir les veritats sòlides y despullades de tot ornament, »que'ls les facin estimar, y, si això pot dir-se, que'ls les facin »empassar dissimulades per contalles agradívoles y propor»cionades a la poquesa de llurs anys?*» Cal reconeixer en això, expressat com la cosa més senzilla del món, la més sòlida apología que may s'hagi feta de l'obra moralisadora de les religions dogmàtiques. Aneu-li a parlar a un infant de l'*honor* qui obliga a obrar noblement fins en allò qui no està subgecte a cap sanció penal; parleu-li de la *conciencia*, qui fa que un hom s'erigeixi en censor dels propris actes; digueu-li de la *dignitat*, mercès a la qual una persona obra trobant-se sola com si tothòm estigués miràntse-la; expliqueu-li que la *virtut* es una defensa del nostre organisme y de la nostra economía vital... Si no li feu creure que un esser invisible se l'està mirant a totes hores, el qual té compte de les seves bones accions pera recompensar-les y de les dolentes pera punir-les; si no li parlèu del Cel y de l'Infern com imatges susceptibles d'interessar la seva imaginació, o si volèu d'un Paradís a la manera del de Mahoma, hont tot es delitós y plascent pera'ls elets, o d'una Jerusalèm celestial a la manera dels primitius cristians, hont tot són musiques y aromes y beatitut y gaubança, què volèu que se li'n dongui, diguèu, a un infant, de tots aquells conceptismes y abstraccions que fins pera molts homes fets romanen constantment incomprensibles?

Y ara afegím, pera alguns moderns educadors qui sols accepten la *rahó*, pura y simple, en els llurs procediments pedagògichs, que necessariament la eficacia d'aquests ha de restar molt limitada ab semblant criteri, el qual es, ademés, profondament inhumà, per quant resulta atentatori contra'l dret a la Poesía inherent a tota criatura racional. Es una mala obra això d'extirpar prematurament de les ànimes la facultat d'embellir el món obgectiu ab els atributs dimanants de la fantasía; y la imaginació serà sempre una facultat susceptible de contribuir, aptament dirigida, al progrés de la humanitat.

Y heusaquí còm les Rondalles, ab llur aport d'elements maravellosos, són encara com fa segles el vehícol més sovint utilisat pera la difusió de certs principis de la Moral; diguèm també qu'es l'únich qui no desplau a les tendres inteligencies de qui són patrimoni. Y en cambi, volèu res més ensopit que aquelles *noveles pera noys* hont tot passa exactament com en la vida ordinaria? Fan bé de rebutjar-les els infants, perque, com les altres noveles pera gent feta, no estàn exemptes de perills, fills precisament de la força de sugestió que damunt les nostres aptituts imitatives exerceixen les accions dels personatges *reals* que aquelles invencions ens presenten. Allà no es la *tendencia* lo qui més

impressiona l'esperit, sinó la *veritat dels actes* relatats. (En igual sentit els llibres de cavalleríes són avuy força menys perillosos que les creacions de la literatura naturalista moderna: pera seguir el camí de Don Quixot caldría, ara més que may, esser boig; en cambi, pera sentir-se Claudina no hi ha sinó escoltar l'intern bullir de les passions.)

Generalisant: les narracions hont se'ns presenten personatges qui vesteixen com nosaltres, y viatgen en tramvía, y taratlegen tonades de la darrera opereta de cartell, ens poden atraure a la imitació material de lo que aquells fan, prescindint de la intenció qui ha mogut al narrador a presentar-los. La tendencia d'un llibre d'aquests, donchs, pot esser molt enlayrada, y devenir l'obra perniciosa pera determinats llegidors susceptibles de pendre les coses al peu de la lletra.

Tractant-se d'infants y mentre la conciencia individual està poch desenrotllada, no hi ha com l'apòlech a la manera antiga, dotant de paraula a les besties, pera fer resortir l'exemplaritat de certes accions humanes. Y ja que calgui posar en escena l'home meteix ab totes les seves miseries y defectes, es la Rondalla un quadre ben inactual, ben allunyat del nostre obrar quotidià, pera que una analogía massa immediata no's transformi en inducció. La força de seducció del mal exemple s'atenúa considerablement quan s'allunya l'època retratada. Quí trobaría avuy que'l *Werther* de Goethe pogués haver estat un llibre funest en el seu temps? Y el meteix *Faublas* de Louvet de Couvray pot pretendre a res més que a curiositat literaria? Aquests dos llibres, avuy per avuy, no són sinó depriments: d'aquí a un'altra centuria, ni això seràn, mèrits literaris apart.

Tornèm, donchs, a les Rondalles dels nostres avis; fem-ne un bon us aprofitant la simpatía que continúen mereixent per part dels nostres fills; y ja que l'excelent Perrault ha donat a n'algunes d'aquelles narracions un nou valor y un perennal prestigi, tinguèm pera les planes qui segueixen tota la estima de que les fa mereixedores la paternal bonhomía de qui les redactà en francès.

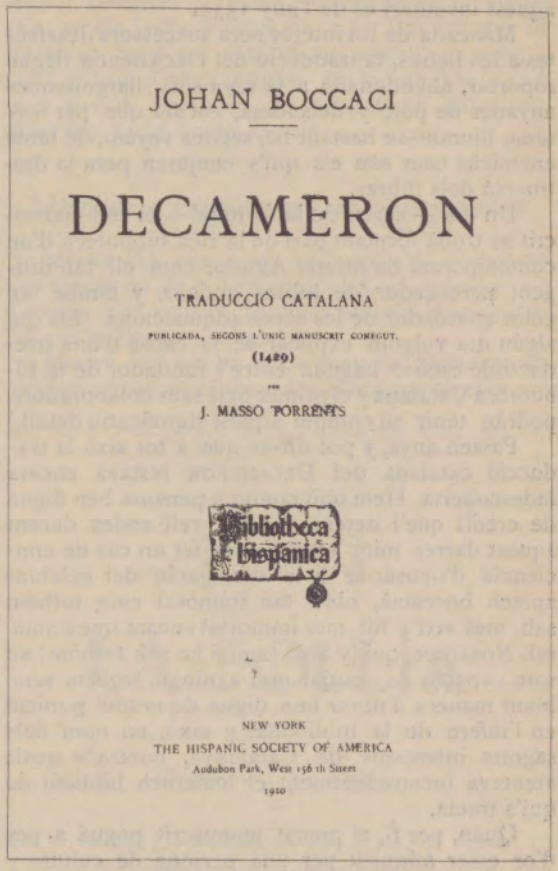
De qui les ha girades al català no pensèu sinó que ho ha fet a major gloria de Catalunya: la bona intenció escusarà sos falliments.

Barcelona, juny de 1911

El "Decameron" en català (1429)

« Fo acabada la present translacio, dimarts que » comptavem .v. dies del mes de Abril, en l'any » de la fructificant Incarnacio del fill de Deu, » MCCCCxxviiij, en la vila de Sanct Cugat del Va- » lles. Aci feneix la deena e derrera Jornada del » libre appellat Decameron, nomenat lo Princep » Galeot, en altra manera lo Cento novella. »

Era això, probablement, abans de que'l famós llibre de Boccaci fos traduit al castellà. No obstant, per culpa d'aquell malastre qui ha exercida tan persistent influencia damunt les coses de Catalunya, es romasa per durant aquests 481 anys inèdita la traducció catalana del DECAMERON, en tant que la castellana, també feta en el quinzèn segle, aparegué ja impresa en 1496. Y això que la nostra traducció, segons opinió autorisada d'en Menéndez y Pelayo, es per tots conceptes molt superior a la castellana; la qual, per altra part, conté solament una meytat de les noveles italianes, havent estat suprimits en ella'ls pròlechs de les jornades y alterat l'ordre de colocació de les noveles. En cambi, la nostra traducció es lo que se'n diu una senyora traducció: complerta, literaria (d'un alt valor literari, asseguren) y, ara, una vegada impresa, quasi diríem un prodigi.

JOHAN BOCCACI

DECAMERON

TRADUCCIÓ CATALANA

PUBLICADA, SEGONS L'UNIC MANUSCRIT COREGUT,

(1429)

J. MASSO TORRENTS

Bibliotheca Hispanica

NEW YORK

THE HISPANIC SOCIETY OF AMERICA

Audubon Park, West 156 th Street

1910

190 × 305 XII + 643 pp.

Precisament: prodigi es la paraula. Prodigi pera nosaltres, els catalanistes del 1900, en qui l'aparició del llibre eixit de les prempses taumatúrgiques de « L'Avenç », ha vingut a esser com la invenció d'un tresor ab el qual ningú no comptava. Perque heu de saber que'l manuscrit del DECAMERON català fou durant molts anys desconegut, al revés d'aquells altres manuscrits qui, citats una y altra vegada pels tractadistes, molt abans d'esser publicats han tingut fet el llur prestigi.

Aquest singular còdex de Sant Cugat del Vallès, hagué d'esser dejorn separat del conjunt dels llibres, procedents d'aquell cenobi, ab que s'honora'l nostre Arxiu General de la Corona d'Aragó. Si

el llibre pogués explicar-nos la seva historia, ens diría tal vegada per quín desconegut camí anà a fer cap a mans d'en Gil Sánchez Muñoz, qui havía també agavellat molts llibres de l'antipapa Benet XIII, mort en 1434. D'aquest Sánchez Muñoz el llibre passaría al poder del seu hereu, en Gaspar Joan, de qui es conegut l'inventari dels llibres y armes que possehí, figurant efectivament entre'ls primers « *las » ciento novellas de Johán Bocacio en catalan* »; aquest inventari es de l'any 1530.

Mancada de tot interès pera successors desafectes a les lletres, la traducció del DECAMERON degué soportar, abandonada a la seva sòrt, llarguíssimes anyades de polç y deixadesa, encara que, per fortuna, lliurant-se bastant bé, segons veyèm, de tants enemichs com són els qui's conjuren pera la destrucció dels llibres.

Un día — etzars de la fortuna! — el vell manuscrit se trobà formant part de la rica biblioteca d'un contemporani de mestre Aguiló, com ell tan diligent percaçador de llibres antichs, y també tan gelós guardador de les seves adquisicions. (Els qui algún día vulguin explicar-se la causa d'una irreductible escisió haguda entre'l fundador de la Biblioteca Catalana y el primer dels seus colaboradors, podràn tenir en compte aquest significatiu detall.)

Passen anys, y pot dir-se que a tot això la traducció catalana del DECAMERON restava encara indescoberta. Hem ohit contar a persona ben digna de crèdit que'l detentador del vell còdex durant aquest darrer mitg segle, s'era fet un cas de conciencia d'oposar-se a la divulgació del celebrat aplech boccacià, obra tan immoral com tothòm sab, mes així y tot, més immortal encara que immoral. Nosaltres, qui (y això també ho sab tothòm) no som capaços de desitjar mal a ningú, trobèm semblant manera d'obrar ben digna de crudel punició en l'infern de la bibliofilía; y això, en nom dels sagrats interessos de Catalunya, contra'ls quals atentava inconscientment el temeruch bibliòfil de qui's tracta.

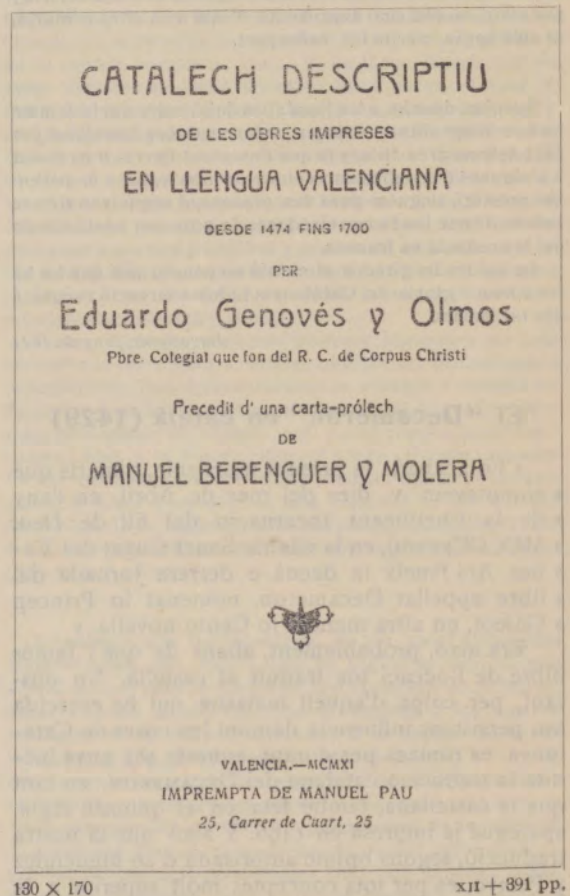
Quan, per fí, el preuat manuscrit pogué a pes d'or esser adquirit per una persona de cultura y generositat de tothòm reconegudes, aquell día pot dir-se que's salvà la traducció catalana del DECAMERON: el venedor volgué encara, un xich tímidament, demanar del comprador la promesa de que *may per may s'imprimirta'l llibre!!!* Y, en efecte, sense que'l nou possessor hi tingués res que veure, y essent, com els castellans saben, tan difícil allò de *poner puertas al campo*, el bon amich Massó y Torrents feu del còdex un tresllat pulquerrim com tot trevall eixit de les seves mans de plata; y aquest passà a les caixes de « L'Avenç », hont s'es transformat en obra exquisida de les arts gràfiques. Ab tot y que'l llibre duu la indicació editorial de Nova York, l'honor d'aquesta important publicació correspòn integralment a Catalunya, no'n dubti ningú.

Y ara, vosaltres, inconeguts ascetes de Sant Cugat, a qui devèm fa 481 anys aquesta maravellosa traducció del DECAMERON, qui fou la vostra bella obra de lliberalitat y humanisme: rebèu mil vegades les nostres benediccions y l'agrahiment d'un poble al qui fereu el gran honor de deixar-li tan exquisida mostra de la cultura del vostre temps. Nosaltres, en pur agrahiment, vindríem ab goig a substituir-vos en la condemna que tal vegada heu incorreguda per haver posada la ploma al servey d'obra tan perversa com fou aquesta.

La lectura del DECAMERON en un exemplar de paper de fil de la edició catalana, ben bé val el perill d'una estada més o menys llarga al purgatori; y, en darrer cas, una condemna conseguida en aytals condicions pot deixar encara un gros benefici en favor del damnat.

Una bibliografía de la llengua valenciana

Fins ara'ls bibliògrafs valencians, veritablement dignes de tota estima (Rodríguez, Ximeno, Fuster), prenían com a base de llurs trevalls el

CATALECH DESCRIPTIU

DE LES OBRES IMPRESES

EN LLENGUA VALENCIANA

DESDE 1474 FINS 1700

PER

Eduardo Genovés y Olmos

Pbre. Colegial que fon del R. C. de Corpus Christi

Precedit d' una carta-prólech

DE

MANUEL BERENGUER Y MOLERA

VALENCIA.—MCMXI

IMPREMPTA DE MANUEL PAU

25, Carrer de Cuart, 25

130 × 170 xii + 391 pp.

lloch de naixença dels autors cridats a figurar ab llurs obres dintre les bibliografíes valencianes. Y tot equívoch desapareixía quan, com en el cas d'en Ximeno, l'obra bibliogràfica era titulada « Escritores del Reino de Valencia ».

No ha estat pas aquest el procedir del senyor *E. Genovés y Olmos*, autor d'un flamant CATALECH DESCRIPTIU DE LES OBRES IMPRESES EN LLENGUA VALENCIANA DESDE 1474 FINS 1700, justament ara publicat (Valencia, M. Pau, 1911, sinó que'l novell bibliògraf entén formar la llista de les obres impreses en *llengua valenciana*, sense que's prengui la molestia de dir-nos quína extensió dóna a dit concepte y quínes són les característiques que li han permès distingir la *llengua valenciana* de la catalana propriament dita.

Així es que ara'ns trobèm en el nou CATALECH, ab que'l « Llibre de Consolat de Mar » fou escrit en *llengua valenciana*, essent així que quatre edicions ne foren fetes a Barcelona, probablement, abans de la de 1535 feta a Valencia. Passaríem per que aquesta edició figurés en el CATALECH, quan se demostrés que l'editor valencià de 1535 havía traduit el text que reimprimía; bé que això'ns duría altre cop a lo que s'ha dit abans: quínes serían en aytal cas les diferencies que hi caldría constatar pera donar la edició de 1535 per escrita en *llengua valenciana*, enfront de les fetes a Catalunya, escrites, naturalment, en llengua catalana?

Emperò hi ha més encara: Fra Francesch Eximeniç figura en el CATALECH per les seves obres estampades a Valencia. Si resultés que'l tal autor era fill de Girona, com se creu generalment, no sería precís començar per declarar que l'Eximeniç escrigué en *llengua valenciana*, o que'ls textes seus impresos a Valencia hagueren d'esser pera'l cas traduits al valencià?

Per ultim, cal preguntar al senyor G. quína rahó l'ha decidit a incloure entre'ls llibres impresos en *llengua valenciana* « Les Transformacions d'Ovidi », essent l'Alegre, traductor de les meteixes, barceloní, segons Torres Amat, y no coneixent-se altra edició del llibre que la feta a Barcelona per en Pere Miquel en 1494. La meteixa qüestió podría suscitar-se sobre « Flors de Virtuts » (Barcelona, 1495), també ara declarat valencià.

En resúm, l'autor del CATALECH DESCRIPTIU ha fet entrar en el seu treball: 1.er, tot llibre estampat a Valencia; 2.ón, molts llibres, catalans o valencians (que ho determini qui sàpiga fer-ho), sense lloch ni data d'impressió; 3.er, els llibres, impresos fòra de Valencia, que, per una o altra rahó, han pogut semblar al senyor G. qu'eren escrits en *llengua valenciana*. Com se pot veure, ab una mica més de bona voluntat per part del senyor G. hauría pogut la literatura catalana íntegra esser absorvida per la *llengua valenciana* en el famós treball bibliogràfich qui'ns ocupa.

Apart d'això, si prescindím de que les descripcions del CATALECH DESCRIPTIU són de segona mà quasi sempre; y de que'l senyor G. sembla desconeixer encara alguns treballs de bibliografía fets de alguns anys a n'aquesta part (l'*Haebler*, per exemple); y de que'l llibre apareix plagat d'errades y de inexactituts, tot lo demés ens sembla bé. Inclòs la carta-pròlech del senyor *Berenguer y Molera*, la qual en veritat no diu res de nou, si no es una cosa qui'ns ha, de moment, sorprès: que l'obra del senyor Genovés y Olmos fou premiada fa alguns anys en els Jochs Florals de « Lo Rat Penat » de Valencia. Sería per patriotisme, exclussivament; lo qual, si hem d'esser franchs, es lo que fem també, molt sovint, nosaltres, els *pennats* de Barcelona, quan fem jochs florals d'estiu.

L'Erasme traduit per en Pin y Soler

Mestre Pin, cap a ses velleses, s'es enamorat: s'es enamorat de la llengua del Laci, y dels fruyts d'ironía que aquella produhí entre'ls humanistes del setze, Erasme, sobre tots.

Mestre Pin no ha estat may un llatinista, un escolàstich, un disciplinat (en literatura s'entén, car

ELOGI
DE
LA FOLLÍA
AUTOR
DESIDERI ERASME
TRADUCCIÓ PRECEDIDA D'UN COMENTARI
SOBRE LA VIDA Y OBRES D'ERASME
PER
J. PIN Y SOLER
BARCELONA: HENRICH Y C.ª, EN COMANDITA
MCMX

140 × 220 LVI + 200 pp

8-1911

en el viure es absolutament un auster); literariamen t, ha estat sempre un *dilettante*, y s'es entregat voluntariament a la producció d'obres tan diverses com diversos han estat els obgectius de son amor per les lletres, çò es, per la bellesa literaria. Mes mestre Pin, un día, entre'ls seus llibres, fa la descoberta d'una de les obres d'Erasme (reparèu que'l

140 × 220 xxxviii + 241 pp.

dilettantisme es tot ell descobriment), y ja tenim a mestre Pin engrescat traduint del llatí les fantasioses declamacions de Madona Follía. Renovellant les seves antigues coneixences d'escolar ab la llengua llatina, anusant-hi els seus innegables talents de prosista en la catalana (en el mestratge de la qual ben pochs podríen competir ab ell), mestre Pin ve un día que'ns dóna l'Elogi de la Follía per primera vegada traduit al catalá.

Y, encara no refets de la sorpresa, ja'ns surt també ab un volúm dels Coloquis familiars del propri Erasme. Y ens anuncia la publicació d'altres d'aquests famosos diàlechs, en els quals mestre Pin, un irònich en el fons, retroba l'antiga dèu de les seves ironíes d'ateneísta.

Emperò'l traductor d'Erasme posa enfront de ses traduccions una nota (o comentari, com ell diu) tota plena de bondat y d'humanitat: les sagetes van així previament untades de mel-rosat de llaga.

Y ara mestre Pin treballa ja en la traducció d'aquells altres diàlechs del nostre sapientissim *Lluis Vives:* aquí'l mel-rosat ja no li serà al traductor tan indispensable.

Un llibre de dibuixos d'en Torné Esquius

El llibre del qual anèm a parlar té per títol Els dolços indrets de Catalunya. Títol ben sugestiu; també ho són els dibuixos que conté.

Hi ha en el llibre dos pròlechs: decididament n'hi sobra un, perque abdós venen a dir-nos lo meteix. El d'en Maragall es sentidissim, oportú, y diu tot lo que hi havía pera dir sobre'ls dibuixos: no hi ha res a esmenar, llevat, tal volta, de l'adverbi arcaich *no-res-menys* que'l poeta emplea com equivalent de la locució castellana *nada menos*. (Convé, ara més que may, la formació del nostre *Diccionari d'Autoritats*, hont pera cada vocable trobi un hom exemples de la manera d'usar-lo.)

Si hem dit que sobra'l segón pròlech, serà qüestió de justificar-ho. Es una peça literaria que no sembla pas obra d'un català: tan artificiosa y insincera es aquesta que'l senyor Francesch Sitjà anomena historia del llibre:

« L'historia d'aquest llibre os la diré ab el cor » a la má... » Així comença; y explica còm el seu amich, l'autor dels dibuixos, un día va començar per mostrar-li'n un; y ell se va quedar sorprès, tant, que'l dibuixant, « ...també en silenci, anava seguint » el trasmudament de la meva figura, la qual, tan » cambiada, tan extranya devía tornar-se, que, » quan vaig parlar, *que, quan vaig poder rompre a* » *parlar*, ple de vaguetats el meu dir encara, però » brillant mon esguart ab l'enaygament d'una fonda » y forta emoció, l'amich somreya ple d'agrahi- » ment... mes, esperant que m'asserenés. »

« Y la serena vingué, y el veure més clar. Però » tot pera trobar més viva, més certa, l'originalitat » d'aquella obra. Y llavores vaig parlar y parlar, » *vaig parlar y parlar* gayrebé cantant les parau- » les, de revelació y de maravella, d'encís y valer » altíssims »

« Aixís nasqué aquest llibre de simplicitat y » d'amor. Aixís nasqué aquesta obra única .. »

Val més no continuar copiant. A Catalunya, o les obres són dels amichs, y cal enlayrar-les fins al primer moble, o són dels enemichs, y en aquest cas se les ensorra implacablement; no hi ha terme mitg;

ni sentit crític; ni, a voltes, sentit comú. Què li passaría al senyor Sitjà'l día que's trobés enfront de les obres reunides en el museu del Prado o en la galería Pitti?

Els dibuixos d'en Torné Esquius, tant els de l'aplech qui'ns ocupa com altres que d'abans ja'n coneixíem, revelen, al nostre entendre, dues qualitats: la sòlida coneixença de les lleys de la perspectiva, y el sentiment de ponderació de les masses. Per la primera condició en Torné dibuixa com un arquitecte, es a dir, com un arquitecte-artista: les construccions son sòlides, y un hom hi reposa y s'hi confía, car veu que tracta ab un artista qui ha estudiat. Per lo segón, el dibuixant, dominant la taca y la línea, assoleix grans efectes ab el menor esforç aparent: poques ratlles, unes masses d'ombra ben posades, y heusaquí una obra qui diu més de lo que'ls ulls hi veuen, car conté la sugestió de la natura íntima de la cosa reproduida.

En Torné Esquius es, donchs, un artista del qual se'n pot esperar lògicament força cosa més de lo que, molt estimable, ha fet fins ara.

Y, pera acabar, diguèm de l'impressor Oliva, de Vilanova y Geltrú, que ha fet un llibre més qui honora'l seu obrador gràfich, un dels primers d'Espanya, reconegudament.

Alaces, allasses, ayllases

Se troba en moltes revistes y periòdichs del temps que corrèm, una secció destinada a procurar als llurs lectors algún entreteniment cerebral consistent en enigmes, problemes, rebuscaments, etc., a voltes ben enginyosos y de complicada solució; car sembla que, malgrat esser aquests nostres temps difícils com els que més entre'ls pretèrits, el gust de les cavilacions per coses desinteressades continúa a l'ordre del día com en els jorns feliços de la Antología grega y del venerable Beda.

Nosaltres, propriament, no'ns atreviríem a proposar als nostres amichs unes xarades o uns geroglífichs pera que'ns els endevinessin tot seguit (car estèm segurs de que molts dels aludits amichs tenen l'enginy força més despert que'l nostre), ni fóra tampoch cosa ben vista que oferissim aquí un premi en llibres, d'aquells que'ls editors no saben com treure-s del damunt (o acàs un aeriplà perfeccionat ab suspensió zenital), a l'autor de la primera solució exacta que arribés a la nostra Redacció. Tothòm sab que això dóna sovint lloch a desavinences, y es motiu de que molts ja no's deixin tentar per semblants oferiments. Així, donchs, lo que volèm fer es donar lloch a que'ls llegidors de la BIBLIOFILÍA serveixin desinteressadament els interessos de la ciencia, ajudant-nos a esbrinar les qüestions de filología, o de tota altra mena, que se'ns puguin anar oferint.

ALACES, ALLASSES, AYLLASES, són tres formes qui representen un sol mot, del qual se tracta de coneixer la significació exacta y la més correcta ortografía. Com a documents donarèm tres passatges d'altres tants textes en que apareixen els apuntats vocables.

1) En el *Coloqui de Dames* (Cançon. Sat. Val., VI) se troba la següent alusió a una certa matrona, de professió poch honorable:

982 « Veus allí na Damiata
» que, ab ses manasses,
» corragué ab veu *dallasses*
» la vila [a] assots. »

2) En un document valencià de 1459 que's reprodueix en la *Historia de la Ciudad y Reino de Valencia*, d'en Vicents Boix (I, pàg. 481), se llegeix:

« Dijous a 10 de Joliol, dia de Sent Christofol, » açotaren a Na Sayes et a ses filles, ço es, Na » Sayes cavalcant en l'ase ab la garlanda *dalaces* al » cap, et ses filles a peu detras, e la filla major » anava ab la gonella ab les grans faldes e cortapisa trosada; e laltra anava redona. Empero es » veritat que lo Morro de Vaques les comportava » molt granment, e aço per la tanta delicadura de » totes elles. »

3) En la novela segona de la jornada quarta del *Decameron* ens ofereix la traducció catalana del quinzèn segle que ha publicat el Sr. Massó y Torrents els següents passatges (pàg. 245, l. 5 y següents):

« E posat que fos dura cosa a frare Albert l'anar » en tal manera, per la por que havía dels parents » de la dona, s'i acorda; e dix en aquell on lo volia » menar, e aquell, que ja l'avia tot untat de mel e » damunt ensalzat de plomes, matent li una cadena » al coll e una capsana d'*ayllases* al cap... »

« E apres que alla foren pervenguts, en una co» lona fou ligat l'om salvatge, faent semblant de » voler esperar la cassa, al qual les mosques e ves» pes donaren tant gran treball, que per ço com era » huntat de mell era untat de molt gran enutx; mas » pus que aquest viu la plaça ben plena, faent sem» blant de voler desencadenar lo seu hom salvatge, » li leva la garlanda d'*ayllases*... »

OBSERVACIONS: *a)* El senyor Bulbena y Tusell en el seu *Diccionari Català-francès-castellà* dóna'l mot « ALLAÇA. *f. Casquet afrontós* », definició segurament exacta de la *garlanda d allaces* de que'ns parlen dos dels tres textes que coneixèm, mes que no explica pas el mot *allaça*.

b) En el glosari afegit al nostre *Cançoner Satírich Valencià* hi ferem figurar el vocable « LLASSES, *llassos (garlanda de)* », remetent a la nota corresponent al passatge en que aquell se troba. Ara, després de tenir coneixement de un nou text (el del *Decameron)* en que'l mot *ayllases* se troba per dues

vegades al menys, ens donèm pressa a declarar que la nostra interpretació pot no esser encertada. Y per això es qu'hem redactada aquesta nota.

c) Finalment, farèm observar que'l text italià del *Decameron* no'ns dóna pas cap llum sobre'l mot *ayllaces*. Se tracta, en l'original, d'una *maschera* ab que'l venecià cobrí'l cap, o'l rostre tan sols, de fra Albert: el traductor català no traduí'l mot, sinó l'idea, fent intervenir la *garlanda d'ayllases*, especie de capell infamant que duyen al esser passejats pels carrers y assotats públicament els condemnats per ofenses a la moral.

Ens serà molt plaent poder donar aviat en aquestes meteixes planes la solució a la qüestió proposada.

La qüestió ortogràfica

Quan, pel mes de janer de 1861, va retornar en Pere Antoni de Alarcón del seu viatge a Nàpols, pogué dir als seus amichs que respecte la aleshores palpitant *qüestió de Roma* no tenía personalment opinió formada: era, en efecte, una qüestió com tantes altres qui no més poden interessar fortament a n'aquells meteixos qui han de resòldre-les. Mes, com sía que aquesta *qüestió ortogràfica* suara plantejada a Catalunya interessa a tots els catalans, no voldríem que molts dels nostres amichs al retornar de llurs estiuenques excursions, se trobessin en el cas de no tenir tampoch opinió formada sobre aquesta important qüestió a que volèm referir-nos: anèm, donchs, a posar-los en antecedents.

Qüestió ortogràfica es la que va a debatre-s, mes, cal entendre que's tracta, de moment, d'una no més de les innombrables qüestions a que ha de donar lloch la ortografía del nostre idioma: ja era hora, veritablement, de que comencessim a parlarne. Ara que, potser, convenía més haver començat per una altra banda... — rahons d'oportunitat; — sía com sía, ja s'ha començat la feyna, y's tracta, segons sembla, de suprimir les *h*.

La supressió d'aquesta interessant lletra en l'abecé català ha estat proposada abans d'ara: anys enrera « L'Avenç » ja va intentar-ho, emperò no persistí en tan radical transformació, segurament per no crèure-la prou oportuna. Ab tot, pot dir-se que ja es un fet consumat la supressió de moltes *h* medials, de les quals realment ha estat ben fàcil prescindir; fins, volent esser generosos, molts han permesa sense gran resistencia l'amputació de la *h* final, quan, acompanyada de la *c*, no podía dir-se que afegís res al sò propri d'aquesta: *Vich* s'es transformat en *Vic* y *Lluch* en *Lluc;* y això, apart la extranyesa que'ns pugui causar en aquest cas dels noms propris, no es pas cosa que no pogués ben defensar-se per l'autoritat de documents catalans dels segles XIV y XV.

Emperò allà hont la cosa devé trascendental es en tractant-se de suprimir les *h* de començ de paraula: haurèm d'escriure *ome, onor, aver, Ospitalet, Oraci*, etc.?

Aquest problema està, sembla, a punt d'esser fallat en definitiva: la Comissió Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans n'ha fet ja propriament una qüestió (la *qüestió ortogràfica* que deyem), y, si hem de donar crèdit als persistents rumors, corren mals vents pera les *h* de tota lley ab que s'es engalanat fins ara'l nostre idioma.

Heusaquí l'escrit en que, precisament per un dels membres de la Comissió Filològica esmentada, se deixen translluir les tendencies qui treballen en el sí d'aquella entitat. L'articlet es un xich paradoxal, emperò la finalitat hi es prou clarament determinada (1):

« Diu que s'agita novament, en els nostres medis acadèmichs, la qüestió de la ortografía catalana. Aquesta qüestió té dos aspectes: l'un d'unitat; l'altre de reforma. Segons l'aspecte unificador, se tracta de fer cessar l'anarquía, regnanta encara en aquesta materia, y tan propicia a la floració lliure de la « pensada » scientista o barroca, al purisme de sufragi universal, a totes les febleses y turpituts, en fí, propries y característiques de les prehistories literaries. Baix l'altre aspecte se'ns presenta una obra de simplificació ab mòvils de comoditat y d'economía. La beneficencia de lo primer me sembla lluny de dubte. Es lícit, per ventura, dubtar del valor de lo segón.

» Pot convenirse en que tal o qual signe es inútil; aquesta grafia, o aquella, complicada o equívoca: no se'n dedueix per això necessariament que l'abolir-los ne devingui obra bona. Bé podría resultar que distintiu de la Cultura fos precisament el valor donat a les coses inútils. — Un etnògraf alemany, Karl Bücher, qui ha estudiat agudament les relacions entre'ls fenòmens de treball y els fenòmens de ritme, demostra avuy que la cançó, considerada per l'home modern com un jòch, com el plaer, com un exercici deportiu, com un deslassament, era pera l'home primitiu, es pera'l bàrbar, un exercici utilitari, una forma de treball... Però lo més bàrbar fóra prescindir de la cançó, ab pretext de que no serveix pera res. Tampoch la corbata serveix pera res, dins l'habillament modern masculí; però es en ella ahont s'ha anat a refugiar graciosament el darrer reste de fantasía que aquest tolera. Tota elegancia, tot jòch, tot art, tota erudició, se xifren en quelcòm de profondament inútil; però en la seva inutilitat rau la seva noblesa. La ortografía es una elegancia. Y la Musa de la ortografía dèu velar-se'l rostre davant els desbragaments de la comoditat.

» Evidentment, se pot escriure sense h h h... També's pot escriure sense punys. Però jo estimo que una nació sembla més civil y polida, quan tots sos escriptors escriuen ab « h », y una honesta majoría ab els punys posats. No's tracta de que aquests punys sien sempre de randes fines, com els que diu que calíen a Buffon pera la circumstancia; no's tracta tampoch de que la ortografía sía d'un xinisme expressament complicat. No trièm les grafies ab ànima de « mandarí; però no les trièm tampoch ab ànima de « sans-culotte »... Y, sobretot, tant com sía possible, NO LES

(1) Apareix insertat en *La Veu de Catalunya*, n.º 4384, del 5 d'agost, 1911.

» TRIEM. No volguèm escandalisar, en nom d'una ciencia » — qu'en rigor no es tal, perque s'aplica a materia ben » poch científica, — les sensibilitats delicades, a les quals » repugnen les violacions del sentit tradicional, adhuch en lo » aparent; no llastimèm, ab innovacions excusables, aquest » «sentit de continuació», necessari al català — a tota la » cultura catalana — com a nosaltres el pà que mengèm. Sàl- » vin-se'ls principis; però sàlvin-se també les colonies, tant » com se pugui, si en aquestes colonies hi ha una mica del » nostre cor, un bocinet, adhuch no el més preuat, del nostre » pensament y la nostra historia. Què es el Seny, el famós » Seny català de que tant parlèm, sinó l'art de salvar les » colonies, tot salvant els principis? Alta senyora es la » lògica, y sobirana; mes que no pretengui negar a la vida » lo seu... Sacrificar una lletra, un signe gràfich a unes » «lleys» riguroses de la ortografía, me fa'l meteix efecte » que enviar un home al pal, en nom dels principis de la » ciencia penal italiana.

» Deixeu-me terminar avuy ab una petita professió de fe: » Jo amo'ls Reys, la Metafísica, les bones maneres, la Poe- » sía, la Iglesia de Sant Pere de Roma, el paper Japó y les » h h h inicials, terminals y medials. Y anomeno correligio- » naris meus els qui amen, com jo, a la vegada, totes aques- » tes nobles coses inútils. — *XENIUS.* »

Sería injust, emperò, desconeixer la força de l'argumentació aduida en favor de la supressió de la *h* inicial, generalment etimològica, de la nostra llengüa: endrecèm tot aquell qui d'aquestes coses s'interessi, al volúm de delliberacions del Primer Congrés Internacional de la Llengüa Catalana (1906), pàg. 190; allà's troba la comunicació d'en Pompeu Fabra, qui es versemblantment l'impulsor en el moment actual de la reforma dintre'l sí de la Comissió Filològica de l' Institut d'Estudis Catalans. Qui estigui deslliure de prejudicis no podrà per menys de retre-s a la evidencia de que l'us de la *h* en català no obeheix a cap lley reconeguda; es, donchs, una arbitrarietat, que alguns creuen necessari fer cessar .. suprimint les *h*.

Ab tot, si en alguna cosa'ls catalans estavem generalment d'acort, fos comptant ab la ciencia o prescindit d'ella, es en que la grafía correcta de *home, honor, haver, Hospitalet, Horaci,* etc., era ab *h*. Castellanisme? Potser sí, emperò també, si acàs, galicisme: molt sovint aquesta *h* ab que comencen els mots catalans es comuna al castellà y al francès, y acàs també a l'italià antich, abans de la depuració ortogràfica soferta per aquest darrer idioma. Lògicament, donchs, lo millor era no promoure discussió sobre les *h* inicials, ja que, com hem dit, no era això una qüestió que dugués pressa. Els de « L'Avenç », donchs, tingueren el dò de la inoportunitat (y així ho reconegueren), llençant dintre'l camp catalanista aquesta nova poma de la discordia: si algún día hagués calgut entrar, com ha fet l'italià modern, pel camí de la depuració acadèmica de la nostra ortografía, no era millor esperar el temps de la plenitut, quan el nostre idioma poixant y restablert del tot de sa secular anemia hagués poguda soportar bravament la sangría, com l'italià?

Suprimiràn resoltament les *h*, o no les suprimiràn, els senyors de la tan esmentada Comissió Filològica? Es qüestió de desitjar-los bon acert en aquest problema, com en tots els altres que venen cridats a resoldre. El gran perill estaría en que una resolució qualsevol d'aquella nostra primera autoritat filològica hagués de provocar un cisma, com tindría ganes de fer-ho, sembla, aquell enginyós y inspirat lexicògraf qui's diu en Joseph Aladern; tots plegats hem d'obrar ab suma discreció y honrat patriotisme si no volèm, en aquesta petita qüestió, continuar la historia de Catalunya (es a dir les hores tontes de la historia de Catalunya, que són totes les qu'hem esmerçat en pecejar-nos furiosament, preparant el botí de l'enemich).

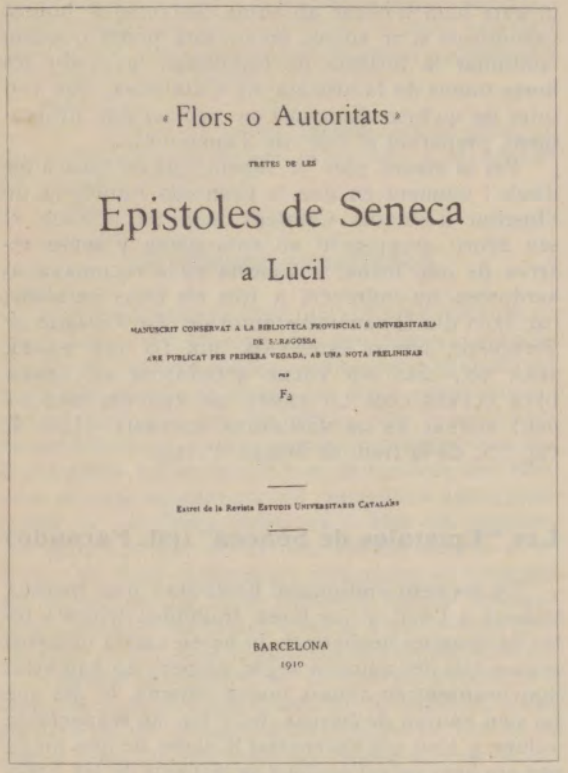
Per la nostra part ja sabèm què'ns toca a fer desde'l moment en que la Comissió Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans hagi fet públich el seu acort: acceptar-lo ab entusiasme y sense reserva de cap mena; y aquesta es la recomanació xardorosa qu'endrecèm a tots els bons catalans; car, com diu el venerable autor de *La Imitació de Jesuchrist*, POT-SE ESDEVENIR QUE LO TEU PARER SERA BO; MAS NO VOLER ACOSTAR-SE AL PARER DELS ALTRES COM LO TEMPS HO REQUER, DESCUBERT SENYAL ES DE MANIFESTA SUPERBIA. (Llib. I, cap. IX, de la trad. de Miquel Pereç).

Les "Epístoles de Sèneca" (ed. Faraudo)

De les cent vintiquatre EPÍSTOLES que SÈNECA trameté a Lucil, y que foren traduides dejorn a totes les llengües neollatines, hi ha en català diversos manuscrits del quinzèn segle; emperò no han estat may impreses en aquest nostre idioma. El día que ho sían hauràn de formar, fet y fet, un respectable volúm, y això pot haver estat la causa de que ningú per ara hagi volgut atribuir-se respecte de les EPÍSTOLES aytal missió editora, tant més exposada sempre, com major es la extensió del text a editar. (Si no ha de saber-vos greu, el Redactor afegirà, com qui no pretén dir res, que a intenció d'aquesta mena de llibres qui no poden interessar sinó a un comptat nombre de persones... *y al bon nom de Catalunya*, es que han d'inclinar-se les activitats editorials de la « Biblioteca Catalana » o de qualsevol altra qui pugui substituir-la.)

Mes, a manca de les EPÍSTOLES *in extenso*, el nostre excelent amich senyor F. s'es fet un deure de deixar-nos assaborir el substratum de les esmentades lletres *ad Lucilium*, o, com si diguessim, el fons doctrinal contingut en elles. A l'efecte, s'ha servit l'editor d'un manuscrit existent a la Biblioteca de la Universitat de Çaragoça, en el qual apareixen unes FLORS O AUTORITATS extretes de cascuna de les 124 epístoles de Sèneca, treball fet ja a les primeríes del XVèn segle, y que revela prou el nostre esperit positivista, cercant sempre la condensació

en màximes breus de les més amples concepcions doctrinals dels vells filosofs y moralistes. Això, qui es, sens dubte, una tendencia general y comuna a tots els homes, devé entre'ls catalans una veritable obsessió; així la nostra literatura paremiològica serà segurament una de les més importants del món... quan s'hagin publicades totes les obres d'aytal genre, que, començant per en Ramón Lull, y passant

«Flors o Autoritats»

TRETES DE LES

Epistoles de Seneca

a Lucil

MANUSCRIT CONSERVAT A LA BIBLIOTECA PROVINCIAL E UNIVERSITARIA DE SARAGOSSA

ARA PUBLICAT PER PRIMERA VEGADA, AB UNA NOTA PRELIMINAR

PER

F.

Extret de la Revista Estudis Universitaris Catalans

BARCELONA

1910

175 × 245 62 pp.

per l'Anselm Turmeda y en Joan Carles Amat, arriben fins als nostres quasi contemporanis Albert Llanas y Pompeu Gener.

Tornant a la publicació del senyor F., no'ns resta sinó dir que la edició es feta a consciencia, y que la nota preliminar que conté'ns proporciona totes les referencies que sobre'l text qui'ns ocupa se feya indispensable coneixer.

Obres d'en Roiç de Corella

Constituirà, sens dubte, un aconteixement pera'ls amants de la nostra literatura, la pròxima aparició del volúm d'Obres d'en Roiç de Corella dintre la nostra «Biblioteca Catalana». Tenim molt avençada la estampació del llibre, en el qual se reprodueix integralment el contengut del còdex 88-5-19 de la Biblioteca Universitaria de Valencia, que'l nostre amich Ramos y Cobos anà a fotocopiar l'any passat.

Sabut es que moltes de les Obres en aquell original contengudes son inèdites; y, en quant a les que foren dejorn estampades, els exemplars n'han devingut talment escassos que pot dir-se que de la interessant producció d'en Roiç de Corella sols se'n coneixen alguns fragments inclosos en estudis y bibliografíes.

Com se pot veure, la nova «Biblioteca Catalana» apreta de ferm en les produccions de la vella escola valenciana del XV segle. Això no es pas fet sense intenció: volèm, fugint d'esclussivismes, afermar dintre de la «Biblioteca» el criteri sobre la unitat llengüística de Catalunya que ben clarament exposarem en el pròlech del *Cançoner Satírich* (vegi's col. 3 de Bibliofilía).

Que no pensin, emperò, els nostres amichs que oblidèm els escriptors d'altres regions y els de l'antich Principat: pera tots hi haurà lloch, car a tots hem d'estimar-nos-els ab igual amorosa solicitut. Això's podrà veure per la llista complerta que aviat farèm coneixer de les obres que tenim en preparació.

Qui té Kempis catalans?

Digui-s lo que's vulgui, aquest es el millor medi pera obtenir allò de que un hom pot haver fretura. Ja, anys enrera, anarem de casa en casa, amohinant als amichs y als no amichs, solicitants d'edicions catalanes de l'Isop: exemplars de que molts no feyen el més petit cas, emperò que a nosaltres ens era útil coneixer pera assatjar una bibliografía del tan popular llibret.

Avuy se tracta de fer lo meteix ab les edicions en llengüa catalana del Kempis, de les quals no'n coneixèm sinó una part del gran nombre que se'n deuen haver fetes. Sobre tot la traducció del P. Bonaura ha d'oferir-nos un bon contingent d'estampacions.

Així, donchs, aquelles persones qui, per etzar o per delliberat impuls de coleccionista, se trobin en possessió d'algún Kempis De la imitació de Jesucrist en llengua catalana, faràn un servey a la nostra bibliografía si's dignen comunicar-nos-ho ab tots els detalls que creguin pertinents, emperò sens oblidar el lloch y data (si n'hi ha) de la impressió, ademés del nom de l'impressor, pera cada exemplar diferent que posseeixin.

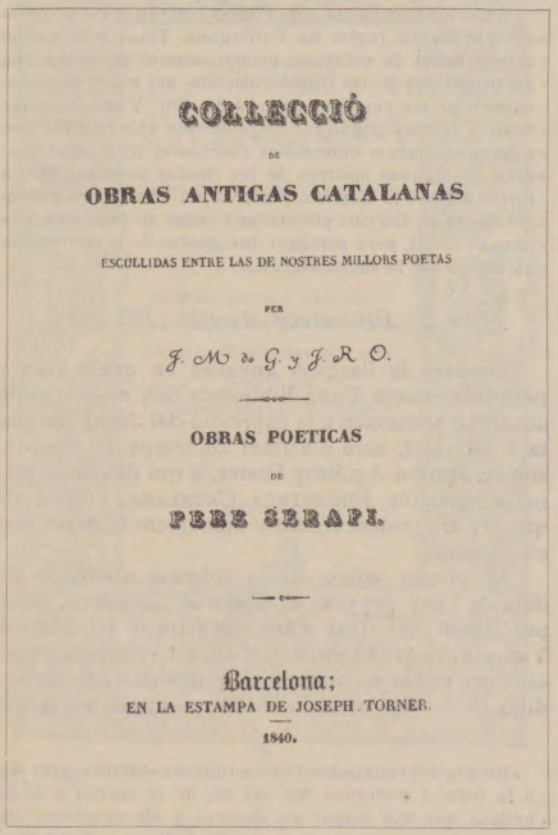
Ab tot, pera evitar molesties innecessaries als nostres amichs, hem de fer-los notar que'ns són ja conegudes desd'ara la traducció d'en Thos y Codina (per sa única edició) y la d'en Gayetà Soler (per ses dues edicions): poden, donchs, omètre-les de la informació que's solicita.

No podent-los oferir dignament altra cosa, do-

nèm per endavant les gracies als nostres amables comunicants.

L'obra de la "Biblioteca Catalana"

Quan, a començos de l'any 1908, donarem a llum els primers volums de la nostra «Biblioteca Catalana» y assentarem les primeres fites de la empresa editorial a que pensèm dedicar tots els nostres esforços, ho ferem moguts del meteix

COLLECCIÓ

DE

OBRAS ANTIGAS CATALANAS

ESCULLIDAS ENTRE LAS DE NOSTRES MILLORS POETAS

PER

J. M. de G. y J. R. O.

OBRAS POETICAS

DE

PERE SERAFI.

Barcelona;
EN LA ESTAMPA DE JOSEPH TORNER.
1840.

145 × 210 172 pp.

afany que, en un moment o altre de sa vida, ha experimentat, sense excepció, quiscún dels catalans de la nostra època. Per què no ha de tenir Catalunya la seva «Colecció d'escriptors catalans», a l'exemple de totes les altres literatures? Heusaquí un propòsit altissim, mereixedor d'encarnar en l'home de més forta voluntat ab que comptés la nostra terra. Mes, sovint, aquestes grans coses, cauen com per etzar en mans balbes y vacilants, a les quals, tal volta, la Providencia pendrà cura de conduir en el sentit que millor plaurà a sos designis.

§ 1. *Colecció Grau — Rubió y Ors (1840)*

Moltes vegades s'ha tractat, abans d'ara, de portar a execució un semblant progecte: la historia de la nostra renaixença pot parlar de més d'una tentativa, abandonada depressa pels seus iniciadors. Entre aquelles, la més antiga de que'ns són pervingudes noticia y probes materials, es la d'en J. Rubió y Ors y d'en J. M. de Grau, els quals, l'any 1840, llençaren públicament la idea d'una COLLECCIÓ DE OBRAS ANTIGAS CATALANAS.

Dos volums se publicaren dins aytal colecció:

a) Poesíes del célebre Dr. Vicens García, Rector de Vallfogona.

b) Obras poéticas de Pere Serafí.

Mes no passaren endavant, deixant-nos, emperò, en un apèndix afegit al primer de dits volums la noticia prou detallada de les obres que a continuació's proposaven els editors donar a llum: *Les Transformacions d'Ovidi* (traduides per en Francesch Alegre en el segle xv); les *Poesías del doctor Francisco Fontanella;* les *Poesías de Ausias March;* y un aplceh del segle XVII d'altres poesíes d'escola vallfogonina; entre altres. Per crèure-la de gran interès en aquest lloch, reproduím integralment la *Advertencia,* en la qual els editors exposaven els llurs punts de vista respecte de la per ells progectada COLLECCIÓ DE OBRAS ANTIGAS CATALANAS:

«La gran acceptació que han merescut d'est públich las » *Poesías jocosas y serias del célebre Dr. Vicens García rec-* » *tor de Vallfogona,* nos han animat á una empresa ardua » pero profitosa; á una empresa que honrará sobremanera á » nostra patria, si com no ho duptem, nos sosté y afavoreix » en ella com ho acostuma á fer en totas las que tendeixen á » millorarla tan en sa part moral com material, ó á recor- » darli sa passada grandesa, sos dias de prosperitat y glo- » ria, y los temps fortunats en que sas galeras passejaban lo » mar com á reynas, y sos exércits daban la lley á cent » nacions. Nostra empresa se dirigeix á tant noble y sagrat » objecte; puig no te altra fi, que arrancar del vergonyos » olvit en que jauen tants manuscrits é impresos preciosos » de autors que foren ornament y orgull de nostra patria, y » que arreconats al present en las llibrerias dels anticuaris, » y pudrintse entre la pols dels arxius, estant esposats, com » estos restos venerats de la antigua Grecia, com estas » relliquias misteriosas del ardent Egipte, á desapareixer » de un moment al altre per la incuria del temps, ó arreba- » tats per los estrangers que se complauen en ferse una » corona de gloria ab las despulles dels demes pobles.

» Seria una cosa degradant y que nos enviliria sobrema- » nera el deixar perdrer miserablement los últims restos » que nos quedan dels sigles passats; lo permetrer que las » postreras preciositats que nos restan fossen á hermosejar » los museos y las bibliotecas de las nacions vehinas; y puig » som catalans, y puig corra per nostras venas la noble » sanch de estos homens que parlaban ab sos reys com ab » un igual, que defensaren sos privilegis fins á caurels de » las mans las armas per falta de forsas, fem lo últim esfors » per salvar tot lo que nos resta de nostra passada gran- » desa, per fer veurer al mon enter, que nos gloriem de ser » catalans, com nostres pares, y que fundem nostre orgull » en conservar la rica herencia que nos confiaren.

» Lo primer que deu procurar conservar tot poble que ha » tingut dias de gloria, y te una noble vanitat en recordar- » los, es sens dupte son idioma; y si algun existeix que » meresca no morir may, que meresca conservarse á pesar » de las revolucions y dels sigles, es certament lo nostre. » En ell cantaren los trobadors, las arpas dels cuals res- » sonaren no tant sols en las floridas planas de la Provença » y en las severas montanyas de Catalunya, si que tambe en » los melancólichs y misteriosos castells de Alemania é » Inglaterra, y baix los murs de Gerusalem en las tendas » dels cavallers de la creu: en ell prestaren jurament á sos » súbdits los reys de Aragó; en ell dictaren lleys nostres » comptes, nostras patrias corts, nostres monarcas; y en ell » en fi, escrigueren nostres pares en candorosas crónicas » sos recorts y sos fets de armas.

» No se dirá, no, que los catalans habem sigut en aquesta » part uns ingrats en vers nostres avis, en vers nostra » patria. La *Collecció de obras antigas catalanas* axi manus- » critas com impresas, axi en prosa com en vers que oferim » al públich, y que lo públich acullirá com se mereix, des- » mentirá al que tal se atrevis á dir.

» Confiats puig en la protecció que nos prometem de nos- » tres compatricis, en lo ausili dels savis y homens de lletras » que nos ajudarán de bona fé en nostres treballs, y animats » per los sentiments de amor y veneració per tot lo que per- » tany á nostra patria, nos habem atrevit á esta empresa per » la cual son moltas las dificultats que habem tingut que » vencer, y no pocas las que se presentaran y vencerem, » (axi nos ho prometem al ménos) en lo succesiu.

» Lo dignissim prelat Don Felix Torres y Amat, bisbe de » Astorga, volgué ressusitar la fama de nostres antepas- » sats, á qual fi, ab la ajuda de alguns amichs, que mai fal- » tan á los distingits en virtuts y en lletras, publicá un dic- » cionari de autors catalans; pero en est llibre apreciable, » no van continuats mes que alguns fracments que es lo únich » que permet la tal obra y los cuals no bastan pera satisfer » la curiositat y desitx, dels admiradors de nostre llen- » guatge.

» La bona sort ha volgut que restassen en nostre poder » algunas obras tan ineditas com impreses dels sigles 14, 15 » y 16, que habent escapat de las pesquisas dels estrangers, » han caygut en nostres mans y las habem conservadas ab » tot lo cuidado y respecte que cosas tan sagradas nos me- » reixen, y ab ellas comensarém nostra colecció. Entre las » ineditas se troban las poesias de March y de Mallol, m. s. » del sigle 14; las de Fontaner ó Fontanella; algunas del » canonge Blanch del sigle 17, y altres diversas; y entre las » impresas, *Las transformacions del poeta Ovidi, las poesias* » *de Ausias March, las de Pere Serafi, lo llibre de las donas,* » *Las crónicas de Desclot, Muntaner, Tomich* y altres y » altres, de las obras dels cuals son rarissims y pagats en » gran preu, particularment per los estrangers, los exem- » plars, si alguns per casualitat sen troban.

» Com en esta empresa no tenim altra objecte que lo dar » á coneixer las glorias literarias de nostra patria, y lo » melós, rich y concis llenguatge ab que parlaban los Cabes- » tanys y los Jaumes, nos ha aparegut que debian conservar » la ortografia ab que estan respectivament escritas las » obras que darém á llum, per considerar á esta part de la » gramática com la que millor marca los pasos que dona » vers sa perfeccio un idioma; contentantnos ab separar y » marcar ab un apóstrof las paraulas que antiguament se » acostumaban á unir y que ara se usan separadas, no tant » perque considerem que sia assó una millora, particular- » ment en poesia, com per la millor claretat que d' est » método resulta; y ab fer desapareixer las abreviaturas » que tan dificil fan la lectura de las edicions dels primers » sigles de la imprenta. En cuant á las obras en vers, com » molts dels antichs poetas, com Ausias March, y altres, no » feyan tan us de la sinalefa com al present, habem deixat » moltas vegadas los apóstrofs en lo principi de las parau- » las, com per exemple en est vers:

SI ES AL CEL' NO S' POT LO BE 'SPRIMIR (1),

» puig á pesar de no estar en us en lo present, feyan casi » necesaria esta costum las reglas de versificació y de pro- » sodia de aquells remots sigles. En general y per dirho en » pocas paraulas, podem sentar com a principi, per lo que » respecta á est punt, que nos habem atingut á la major cla- » retat en los prosistas, y á la claretat y harmonia al mateix » temps del vers en los poetas.

» Esperam donchs que estas obras tindrán igual acceptа- » ció que las del rector de Vallfogona. Totas ellas anirán » acompañadas de estampas primorosament gravadas y en » particular las de las transformacions del poeta Ovidi, lo » número de las cuals no vaixará de cent. Y ara pera que » nostres lectors pugan formar concepte dels traballs que » emprenem, habem determinat conclourer lo present cua- » dern ab algunas mostras de las citadas produccions. La » forma seguirá la mateixa, y lo preu no sufrirá mes altera- » ció que la de dos rals per entrega cuant se imprimesca la » obra de Ovidi, pera sufragar los gastos de la multitut de » estampas que la acompañarán. »

§ 2. *Biblioteca Aguiló (1872)*

Després de llargues anyades en que'ls afanys pera la formació d'una Biblioteca dels nostres vells autors se redueixen a la expressió del desitg de que tal cosa's faci, hem d'arribar als temps del meritis- sim en Marià Aguiló y Fuster, a qui devèm la pri- mera veritable BIBLIOTECA CATALANA, l'única ab que per ara podèm contar y dignament honorar-nos els catalans.

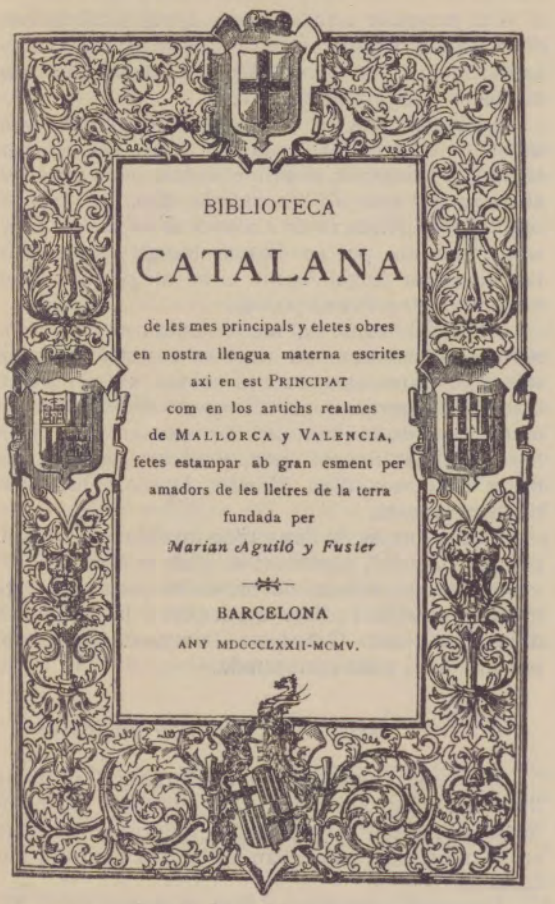
El primer volúm de la colecció aparegué ab data de l'any 1873: es el *Genesi de Scriptura,* de la publicació del qual s'era encarregat en Miquel Victorià Amer. El pròlech d'aquest volúm, interes- sant per donar a coneixer els punts de vista de l'e- ditor de la Biblioteca, conté'ls paragrafs següents:

« En mig del renaxement de les lletres catalanes, grat sia » a la forta y poderosa veu del bé, de la veritat y de la » bellesa que han mogut als mestres y als dexebles, als » vells y als jovens, a axecar y enaltir la senyera de les tra- » dicions poetiques de la Patria, de la Fe y de l'Amor, no per » desig de vana gloria publicam avuy aquest llibre, acabat » per mans de Mossen Guillem Serra, rector de Sent Juliá » de Monseny, l'any 1451 del naxement de Jesus, Salvador » nostre. La vanitat, filla de l'ergull y de la superbia, no pot » fer niu en la pensa ni en lo cor de ningun hom qui, al con- » templar en la terra de la mort la lluyta del bé y del mal, » veu sempre la font viva de les bones obres en la gracia de » Deu y en sa providencia, y lo riu de malvestat en lo ensu- » perbiment terrenal de les ánimes. Y la gloria de repro- » duhir per l'estampa un bon llibre catalá, sols deu esser » a l'autor donada.

» Al crit de resurrecció de la nostra poesia, han respost

(1) Ausias March, de mort, cant. 7.

» tots los qui l'ayman en les valls y les serres de Catalu-
» nya y en los reyalmes de Valencia y de Mallorca; y fins de
» l'illa de Sardenya y del migjorn de la França ens han arri-
» bat veus d'antichs germans, fent recort d'aquell temps en
» que dictavam plegats lleys a la mar y erem prous per posar
» a ralla los pobles y les nacions que gosavan de reull guar-
» darnos. Mas la poesia es buyda quant no enclou l'esperit
» de la religió, de les costums y de la historia de la terra

115 × 185

» d'hon naix, com es buyda la paraula d'aquell qui ni sap ni
» enten lo que predica; y per ço en la nostra renaxença ve
» com ploguda del cel la execució del pensament, degut ja
» de molts anys abans de la restauració dels Jochs florals al
» Bibliotecari y Mestre en gaya ciencia, don Marian Aguiló
» y Fuster, d'aplegar, en forma de Biblioteca, los llibres del
» bon temps de la nostra literatura.

» Axi resucitará y's posará devant los ulls del mon la
» nostra llengua catalana, de les filles de la llengua d'oc la
» mes ben dotada, puix que se'n ha portat la principal heren-
» cia. Y jatsia hagués arribat a esser casi be desconeguda
» fora d'aquells qui l'han cercada en los llibres y papers dels
» segles passats, en les rondalles y cançons populars y, a la
» vora del foch, en les converses dels pagesos, será per la
» generació actual y per les esdevenidores la font viva d'hon
» tornará a brollar constantment y abundosa l'aygua del bé,
» de la veritat y de la poesia que beurán tots los enteni-
» ments y tots los cors sedejants de la pau y les glories
» de la terra.

» La nostra llengua estava ja formada en los catorzen y
» quinzen segles, y no li calia manllevar res a les altres per
» llohar y exalçar, com degut es, al Senyor de tota cria-
» tura; pera moralitzar y per dictar lleys als homens; per
» recomtar los fets y gestes de la historia y per embellir y
» fer mes agradable l'estada a la terra, ab los cants que ins-
» piran a la imaginació y al cor la Fe, l'Amor y la Patria; y
» puix que llavors dexá de tenir patria propia y restá com
» estranya a casa seua, no'ns dolga ferla reviure ab tota la
» naturalitat y bellesa que li escau, com a digna de seure's
» al costat de les altres llengues de l'Europa.

» La BIBLIOTECA CATALANA, traguent de la caxa dels
» nostres bons avis llurs mes preuhades joyes y robes de fes-
» ta, algunes d'elles per la pols y lo corch del temps un poch
» malmeses y arnades, será com la tradició qui tanca l'ense-
» nyança doctrinal y literaria de les passades centuries; la
» qual plagués a Deu que no's tingués tan oblidada, y no's
» saltarian tan sovint los margens que han posat al franch
» arbitre l'amor a Deu y al prohisme.

» Per ço la BIBLIOTECA CATALANA, mostrant a la joventut
» l'imatge de les generacions qui foren, lluny d'esser motiu
» d'envergonyiment ni obstacle per animarla a conquerir les
» glories de la ciencia, la virtut y la bellesa, será lo fona-
» ment de l'edifici de l'art hon tants aymadors desitjan haver
» hostatge. »

. . . . . .

La Biblioteca de l'Aguiló anà desenrotllant-se lentament, massa lentament a judici de molts qui, impacients entusiastes d'una obra de tanta trascendencia, haurían volgut vèure-li prompte assolir les proporcions que, com a gloriós monument del geni de la nostra raça, l'havíen vista revestir en llurs ensomnis.

Avuy, després de quaranta anys, quan totjust ne fa cinch o sis que poden considerar-se terminats els dotze volums de que consta la primera BIBLIOTECA CATALANA, hem de sentir-nos corpresos d'agrahiment envers el seu fundador, l'ilustre en *Marián Aguiló y Fuster*, a qui ningú no podrá may regatejar l'honor d'haver fixat d'una manera admirable quín era'l camí que calía seguir en la empresa de fer reviure'l gloriós passat de la llengua catalana als ulls dels catalans d'avuy qui's desconeixen ells meteixos.

Ara, heusaquí la llista dels volums qui formen la colecció de textes del mestre Aguiló: hem numerat els volums seguint l'ordre de publicació de les portades ab que foren completats, en 1905, els toms qui eren romasos incomplerts a la mort del fundador de la Biblioteca.

[I.] *Compendi historial | de la Biblia | que ab lo titol de | Genesi | de Scriptura | trelladá | del provençal a la llengua catalana | Mossen Guillem Serra | en l'any M.CCCCLI, | y ara ha fet estampar per primera | vegada | En Miquel Victorá Amer. | Barcelona. | Any MDCCCLXXIII.* Un volúm de XVI + 304 pp. ab un facsímil en colors de la primera plana del Còdex original.

[II-III.] *Libre apellat | Felix | de les | Mara-*

uelles | del mon | lo qual llibre feu mestre | Ramon Lull | de Malorques | estant en la ciutat de Paris, | lany de la Natiuitat de | Nostre Senyor Deu Ihesucrist | M.CC.LXXXVI | y ha fet estampar per primera vegada | en llengua catalana | En Geroni Rossello | Vol. I (y *Vol. II*) | *Barcelona | Any MCMIV.* Dos vols. de VIII + 348 y de 348 pp.

[IV-V.] *Recull | de | Eximplis | e miracles, gestes | e faules | e altres ligendes ordenades per A-B-C | tretes de un manuscrit en pergami del | començament del segle XV, | ara per primera volta estampades | baix la direccio d'en | Marian Aguiló y Fuster | Vol. I* (y *Vol II*) | *Barcelona | any M.DCCC.LXXXI.* Dos vols. de XVI + 343 y de 351 pp. (1).

[VI.] *Libre dels | Feyts darmes | de | Catalunya | compost per | Mossen Bernat Boades | rector de Santa Maria | de la vila de Blanes del bisbat de | Gerona | e del vescomptat de Cabrera. | Ara per primera volta estampades* (sic) | *baix la direccio d'en | Marian Aguiló y Fuster | Barcelona | Any M.DCCC.LXXIII.* Un vol de XLIV + 463 pp.

[VII.] *Libre de | Consolacio | de | Philosophia | lo qual feu en lati lo glorios | Doctor Boeci | transladat en romanç catalanesch. | Estampat novament ab la | Moral consideracio | contra les | persuassions, vicis e | forces de amor | de don | Francesch Carroç Pardo de la Casta | a cura de don | Bartomeu Muntaner | ab algunes notes bibliografiques del | Angel Aguiló | Barcelona | Any M DCCC. LXXIII.* Un vol. de XVI + 328 pp.

[VIII.] *Chronica o comentaris | del | gloriosissim e invictissim | Rey | En Jacme Primer | Rey Darago, de Mallorques | e de Valencia | Compte de Barcelona e de Montpesler | Dictada per aquell en sa llengua | natural, e de nou feyta estampar | per | Marian Aguiló y Fuster | Barcelona | Any M.DCCC.LXXIII.* Un vol. de XXIV + 536 pp. ab un facsímil d'una vinyeta del còdex de Poblet.

Aconsellèm la inclusió en el volúm de la *Chronica*, del següent fascicle qui li fa de complement:

[VIII bis.] *Repertori | dels noms propris y geografichs citats en la | Cronica de Jaume I | fet ab referencia a l'edicio publicada | en la | Biblioteca Catalana | per | Angel Aguiló | del Cos d'Arxivers, Bibliotecaris, etc. | Ab la reproducció de les portades | dels quatre principals textes de la Cronica | Barcelona | Tip. « L'Avenç », Ronda de l'Universitat, 20 | 1905.* Un fascicle de 72 pp.

[IX-XII.] *Libre del | valeros e strenu | caualler | Tirant lo Blanch | scrites les tres parts | per lo magnifich e virtuos caualler | Mossen Johanot Martorell | e a la mort sua | acabada la quarta, a pregaries | de la senyora Dona Isabel de Loriç, | per | Mossen Marti Johan de Galba | Estampat novament | per | Marian Aguiló y Fuster, | Vol. I. (II, III o IV) | Barcelona | M.DCCC.LXXIII-M.CM.V.* Quatre vols. de XIV + 387, de 414, de 390 y de 448 pp.

(1) Conté'l según volúm d'aquest *Recull*, afegits al final: *a) Vida del glorios martir mossenyer sent Julià*, treta del llibre d'ordinacions de la confraría dita dels Julians, de Barcelona; *b) De la anima*, tractadet del qual hem pogut, casualment, reconèixer-ne l'original en el manuscrit 21-3-2 (modern) de la Biblioteca de la nostra Universitat, folis 101 y següents.

Cal esmentar aquí algunes altres publicacions d'en Mariàn Aguiló, fòra de la BIBLIOTECA CATALANA, encara que filles del meteix afany d'exalçar la nostra antiga literatura.

La BIBLIOTECA DE OBRETES SINGULARS DEL BON TEMPS DE NOSTRA LLENGUA MATERNA, ESTAMPADES EN LETRA LEMOSINA, el primer volúm de la qual fou el *Libre del orde de Cauayleria*, d'en Lull (1879), seguint-li la *Historia de Valter e de la pacient Griselda*, traduida per en Bernat Metge (1883). Més tart el senyor Angel Aguiló hi ha afegit un tercer volúm: *Paris e Viana* (1904).

Altra publicació del meteix editor es el CANÇONER DE LES OBRETES EN NOSTRA LENGUA MATERNA MÉS DIVULGADES DURANT LOS SEGLES XIV, XV E XVI, conegut vulgarment per *Cançoner Gòtich*, que co mençà a veure la llum, per fascicles, en 1873, y no fou completat fins al 1900, y encara per obra del fill y successor d'en Mariàn Aguiló, l'esmentat n'Angel Aguiló.

Finalment, es de l'any 1890 un llibret fet estampar per l'Aguiló, contenint la *Vida de Sant Anthiogo*, ab el qual, si hem de creure lo que diu la portadella, entenía l'editor empendre s la publicació d'una BIBLIOTECA CATALANA POPULAR. No sabèm pas que hagi estat continuada.

§ 3. *Més tentatives d'edició de textes*

Desde la eclosió de la BIBLIOTECA CATALANA de l'Aguiló fins als nostres díes, gayrebé tot intent de formació del nostre *corpus* literari se tradueix en simples progectes, quan no en una empresa fracassada.

Passarèm ràpidament fent memoria de la BIBLIOTECA VALENTINA (1877), confiada a n'en Constantí Llombart per l'editor Aguilar, de Valencia, y informada dins un esperit local raquítich. D'ella vegeren la llum: *a) Alabanzas de las lenguas hebrea, griega, latina, castellana y valenciana, copiladas por Martín de Veciana. b) Lo Procés de les Olives.*

La empresa no prosperà pas, ab tot y el preu reduidissim a que's devíen vendre'ls volums (2 rals tom).

Tampoch ens entretindrèm gayre parlant de les dues poch afortunades iniciatives d'en Gabriel Llabrés. En 1889 donà a llum dos volums d'una BIBLIOTECA D'ESCRIPTORS CATALANS, estampats a Palma de Mallorca: *a) Jahuda Bonsenyor, Libre de paraules e dits de savis e filosofs, Los Proverbis de*

Salomo, Lo libre de Cato, ara fets estampar complets per primera vegada ab un pròleg y documents per en Gabriel Llabrés y Quintana. b) Doctrina moral del mallorquí En Pax, autor del segle XV, edició popular completa publicada per Gabriel Llabrés y Quintana.

En 1908 tornà a embestir el meteix editor una BIBLIOTECA CATALANA impresa a Santander, de la qual donà aleshores en ben pobreta estampació'l *Libre de Saviesa del Rey en Jacme I d'Aragó;* al qual ha seguit a tres anys de distancia'l volúm de *Poètiques Catalanes* de que ja hem parlat en altra ocasió (BIBL., 27). Malhauradament el senyor Llabrés, pel seu estat delicadissim de salut y manca de la vista, ha degut renunciar als seus generosos propòsits, y difícilment veuràn la llum altres volums de les seves dues coleccions.

Farèm gracia al llegidor de tantes vegades com s'ha començat biblioteca de vells textes en els folletins dels periòdichs y revistes catalanes: voler parlar de tot això fóra proposar-se la formació d'una bibliografia de reestampacions dels nostres vells autors, y aquest utilissim treball ja es fet pel senyor en Isidre Bonsoms, no fa molt. Tampoch es del cas dir aquí quànts y quànts són els textes començats a publicar per aquest procediment del folletí, y que's són interromputs poch després, per haver cessat la publicació del periòdich qui'ls amparava: ilusions desvanescudes, desenganys primerenchs, de que tots hem estat víctimes, un día o altre... ab desig de tornar-hi. (Y això que, segons diuen, som un poble tan metalisat!)

§ 4. *Progecte de l'Ateneu Barcelonès*

L'any 1905 semblà per un moment haver de portar-nos resolta aquesta qüestió de la compilació d'un *Corpus litterarum* de Catalunya. A conseqüencia d'una tanda de conferencies celebrades a l'Ateneu Barcelonès l'any anterior per una colla d'intelectuals mallorquins, s'era posada ab caràcter d'urgencia damunt la taula la sobredita qüestió. Realment la oració qu'en aytal circumstancia pronunciá'l malaguanyat y eruditissim en Mateu Obrador y Bennassar, demostrant lo poch pràctich que havía de resultar l'empenyar-se en obrir càtedres de *Historia de la literatura catalana* y en coordinar un *Diccionari de la Llengua* si encara no s'eren estampats els « textes y comprobants, lo » que en diuen els historiadors les *peces justificati-* » *ves* », donava a l'antich problema una nova actualitat.

Tant va esser això, que per aquells díes se feu circular per la prempsa barcelonina una nota oficiosa concebuda en els següents termes:

« L'Ateneu Barcelonès se proposa donar immediat impuls » a un progecte de la més gran importancia literaria y científica, o sia, promoure la publicació d'una Biblioteca magna » de les obres antigues de la Literatura catalana, reunint- » les en un vertader cos o colecció, similar del *Rivadeneyra*, » de la edició *Didot* y demés conjunts de les literatures clàs- » siques y neo-llatines.

» Per aquest obgecte s'han circulat llistes d'adhesions, en » les quals ja hi figuren moltes firmes; y en haver-les comple- » tades, l'Ateneu convocarà una reunió pera constituir, baix » de son patronat, una societat o comissió bibliogràfica que, » ab los recursos econòmichs que's reuneixin, tant per sub- » venció y suscripció oficial y particular, com per venda » dels volums que's vagen publicant, procedesca a la impres- » sió d'aqueix *Corpus litterarum* de Catalunya, ahont s'hi pu- » guin trobar les obres dels seus poetes, vells cronistes » y didàctichs, desde En Muntaner y En Desclot fins a » n'Eximenis, En Lluis Vives y n'Arnau de Vilanova; pera lo » qual s'aprofitarien aquelles obres y tot que varen compon- » dre en llatí, emprant-ne les antigues traduccions en romanç » vulgar, o fent-les novament ara.

» L'aplech tendrà'l caràcter de divulgació, apartant-se » tant de les edicions costoses propies dels bibliomans, com » de les incorrectes y descuidades de l'industrialisme edito- » rial. Els pròlechs y estudis preliminars tendràn per obgec- » te, més que oferir al lector una seca erudició externa, » fer-lo penetrar dins l'esperit dels autors y del temps que » va produir-los.

» L'obgectiu d'alta cultura que ab això's persegueix, » reintegrant a la corrent universal de les idees una litera- » tura hispànica original y abundosa que ara sols indirecta- » ment pot esser coneguda, fa creure que'l progecte de l'Ate- » neu obtendrà la cooperació que de tothòm espera y » demana. »

Les llistes de que's parla foren efectivament circulades y s'eren recullides les firmes que's diu (a un centenar arribaren, segons tenim entès); se tingueren unes quantes reunions per la comissió bibliogràfica formada a l'efecte, emperò no's passà d'aquí, car una inesperada circumstancia vingué a fer inútil la encara amorfa organisació: en aquells moments la Diputació Provincial de Barcelona assentava les bases pera la creació de l'*Institut d'Estudis Catalans*, cridant a formar-ne part precisament els més prestigiosos elements qui duyen entre mans la iniciativa de l'Ateneu. La comissió susdita quedà així virtualment disolta y no s'es parlat més de l'assumpte: cert es que'l novell *Institut* absorvía dintre'l seu més ample programa'ls propòsits de la non-nata entitat editora de l'Ateneu.

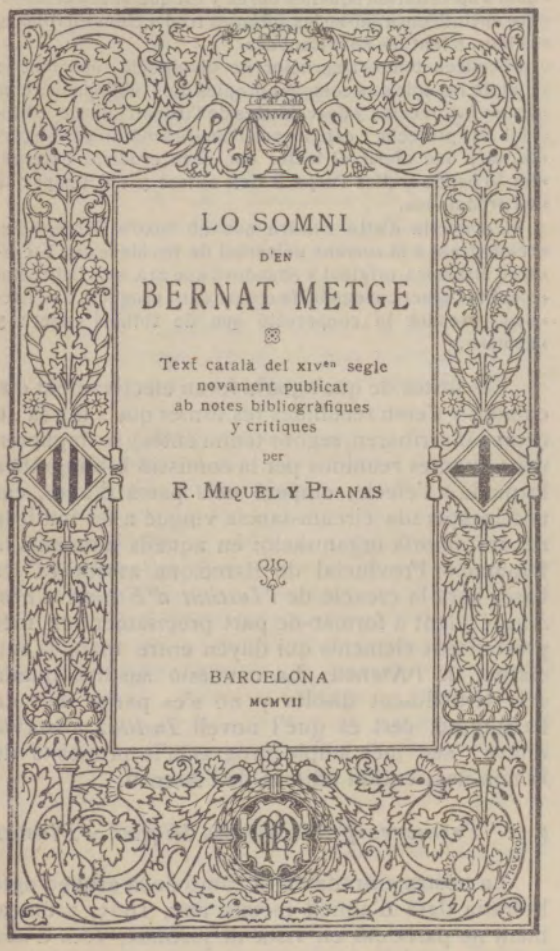
§ 5. *Primeres publicacions Miquel y Planas*

La nostra entrada en el camp de la arqueología literaria data d'aquell meteix any, 1905, y únicament ne parlarèm en vista de justificar còm d'una manera quasi inconscient ens hem vist conduits a la publicació de la nostra nova BIBLIOTECA CATALANA.

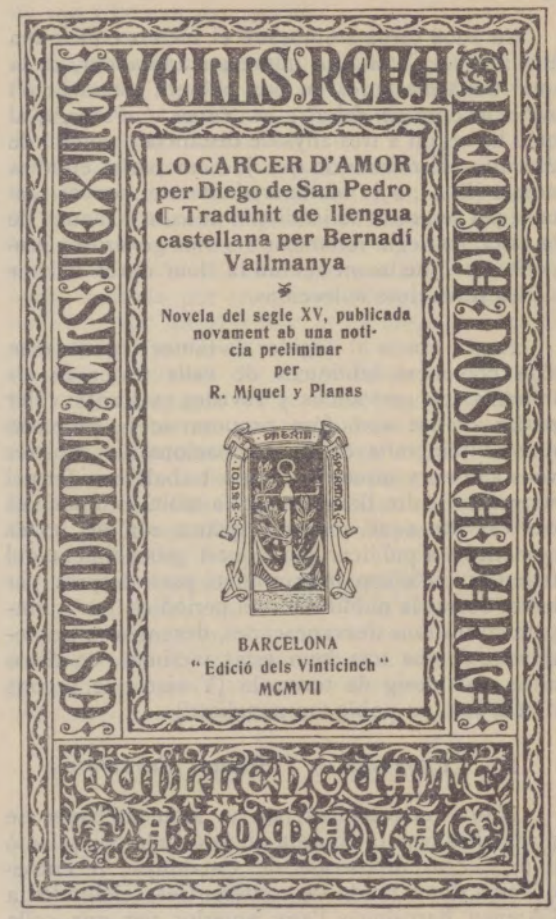
La revista « Joventut » (que's publicava a Barcelona desde l'any 1900) va encarregar-nos de procurar al periòdich el breu material que's feya necessari fins a la tí d'aquell meteix any 1905 pera'l folletí que repartía setmanalment als suscriptors.

Aleshores idearem formar un aplech de narracions de caràcter novelesch, en vell català, al qual donarem el títol de *Histories d'altre temps*. Fou un ensaig de modernisació ortogràfica del català antich, al qual ens dedicarem ab més bona voluntat que preparació científica; avuy no acceptaríem aquells procediments sinó ab certes reserves, les quals devèm a una major experiencia, ja que no a profons estudis, pera'ls que — ab pena hem de reconèixer-ho — hem fet tart, bon xich massa tart.

Després del volúm qui'ns ocupa, y ja com a empresa personal nostra, passarem a la formació d'una petita colecció de vells textes, de caràcter novelesch preferentment, ab moltes menys concessions al públich modern en materia ortogràfica, mes sempre ab l'esperit de servir a n'aquest, posant en mans dels escriptors novells bones mostres de català literari en les quals poguessin anar formant se un estil d'acort ab les tradicions del nostre idioma. Imprimirem *Lo Somni d'en Bernat Metge*, y *Lo Carcer d'Amor*, abdúes obres en 1907; havent-se estampat, tant d'aquests dos volums com del primer de la serie de HISTORIES D'ALTRE TEMPS, una edició especial de vinticinch exemplars en

LO SOMNI
D'EN
BERNAT METGE
Text català del XIVèn segle
novament publicat
ab notes bibliogràfiques
y crítiques
per
R. MIQUEL Y PLANAS
BARCELONA
MCMVII

120 × 180 127 pp.

LO CARCER D'AMOR
per Diego de San Pedro
Traduhit de llengua
castellana per Bernadí
Vallmanya
Novela del segle XV, publicada
novament ab una noti-
cia preliminar
per
R. Miquel y Planas
BARCELONA
"Edició dels Vinticinch"
MCMVII

120 × 180 124 pp.

paper japonès, pera la qual ens va dibuixar una esplèndida portada goticisant n'Eudalt Canibell, ab la indicació al peu de EDICIÓ DELS VINTICINCH.

Deguerem renunciar prompte a n'aquesta fantasía de bibliòfil, fent de les HISTORIES D'ALTRE TEMPS una publicació essencialment popular; fins avuy portèm publicats vuyt volums d'aquesta colecció, de la qual heusaquí la llista complerta:

I. *Valter e Griselda - La filla del Rey d'Hungría - Frondino e Brisona - Paris e Viana* (reimpressió de l'any 1910). Volúm de XX + 130 pp.
II. *Lo Somni d'en Bernat Metge* (1907). De XL + 128 pp.

III. *Lo Carcer d'Amor* (1907). De XXIV + 124 pàgines.
IV. *Les Faules d'Isop* (1908). De XXXVIII + 158 pp.
V. *Historia de Pierres de Provença y de la gentil Magalona* (1908). De XX + 92 pp.
VI. *Faules isòpiques de Aviano, Alfonso, Poggio y altres autors* (1908). De XVIII + 180 pàgines.
VII. *Jacob Xalabin-La filla de l'Emperador Contastí* (1910). De XVI + 96 pp.
VIII. *Scipio y Anibal-La Destrucció de Jerusalèm* (1910). De XII + 110 pp.

§ 6. *Empresa Ferrer y Vidal (1905)*

Aquell meteix any, tan pròdich en progectes d'edicions de vells textes, vegé encara produir-se un'altra tentativa de la que fóra injust no parlar. Fou aquesta la empresa dels senyors Ferrer y Vidal, impressors barcelonins, qui feren circular el prospecte d'una BIBLIOTECA CLÁSSICA CATALANA, «*edició econòmica, estampada correctament en ortografía moderna*».

Havía de repartir-se quinzenalment un quadern de 32 planes dins una coberta, al preu de 25 cèntims de pesseta; essent les obres anunciades pera una primera serie de deu volums, la *Cronica de Jaume I* y les *Obres d'Ausies March*, entre altres més que no es precís detallar aquí, com sía que solament aquells dos títols han vist la llum.

La empresa dels senyors Ferrer y Vidal passà a mans d'un altre editor, qui convertí el repartiment de quaderns de textes a publicació literaria ab folletins (qui eren els dits textes), o sía, a la forma consuetudinaria del periòdich literari catalanista a que ja'ns hem referit abans.

§ 7. *La Nova Biblioteca Catalana*

Feta aquí la historia contemporania del progecte, o millor, de l'aspiració a la formació d'un aplech general de les obres dels nostres autors antichs, s'haurà pogut compendre quàntes deuen esser les dificultats de la empresa, per les moltes tentatives qui no han conseguit lèxit que tenían dret a esperar. Romàn sola entre totes l'obra de l'ilustre en Mariàn Aguiló y Fuster, ab els seus dotze volums, esplèndits, dignes de figurar en qualsevol biblioteca y mereixedors de no mancar en la de tot català qui estimi la gloria de la seva terra. La BIBLIOTECA CATALANA de l'Aguiló ha estat, donchs, el patró ab qu'hem tractat de constituir la nostra, dins la qual hem ja publicat tres volums y'n tenim en curs de publicació alguns altres.

Un altre día donarèm la llista complerta o programa d'aquesta nostra capdal empresa, ab indicació dels colaboradors als quals deurèm, principalment, la major part de l'èxit qu'esperèm atenyer.

La "Vida de Sant Vicent Ferrer" (1510)

Ab molt bon acert ha estat reestampada a Valencia, en la imprempta d'en Manuel Pau, la VIDA del sant més popular d'aquella terra, germana de la nostra. Sant Vicent Ferrer es pera Valencia lo que'l beat Ramón Lull pera'ls mallorquins, y Sant Ramón de Penyafort pera nosaltres; y tots

130 × 180 72 pp.

tres pera Catalunya figures del més alt relleu sía'l que's vulgui el punt de vista desde'l qual se'ls consideri.

La VIDA DE SANT VICENT FERRER fou escrita per en *Miquel Pereç* en aquell seu estil elegantissim, afectat un xich d'hiperbaton, encara que no de bon troç com el del seu contemporani Roiç de Corella. El llibret fou estampat a Valencia l'any 1510, per Joan Jofre, y es aquesta edició meteixa la que ara ha estat puntualment reproduida, en excelent paper de fil, formant un elegant fascicle.

Es un text més a afegir a la llista dels qui han estat impresos, desde'l renaixement ençà, pera facilitar-ne la coneixença als enamorats y estudiosos de la nostra antiga literatura.

Les versions del Dr. Segalà y Estalella

Això de que encara's tradueixin, en aquests nostres temps utilitaris, obres gregues de les quals se pot comptar la edat per centuries, podrà semblar a molta gent un extraordinari anacronisme.

Y es que són molts els qui's creuen haver assolida una certa gerarquía intelectual solament per haver llegides (en francès, generalment) les darreres obres dels autors alemanys, russos o noruechs més de moda. Pera aquells la veritable civilisació comença en l'època dels primers episodis d'en Pérez Galdós, y consideren fixades les evolucions futures de la humanitat per la visió social dels sobredits autors noruechs, russos o alemanys. Lo meteix haurían pogut creure'ls contemporanis de Fra Campanella.

Per altra part, la gent no està gayre, avuy per avuy, per les obres d'imaginació: el veritable negoci de la llibrería moderna es la edició de Manuals pràctichs pera l'exercici de tota mena de professions ab les quals se puguin guanyar diners. Això fins es en perjudici de les Enciclopedies, hont els coneixements solen apareixer ordenats en vista de fer-se un hom una *ilustració*, mal sía improvisada; essent avuy preferits els Manuals, perque tendeixen a procurar una *aptitut*, improvisada també, emperò aptitut a la fí, la qual es una cosa ja molt pròxima a l'*acció*. El nostre segle es, evidentment, el segle de l'acció: la humanitat tendeix per propri impuls a mecanisar-se; d'aquí estant es possible, donchs, preveure'l triomf del socialisme, en el qual tot deurà quedar reduit a *funció econòmica*.

El nostre excelent amich el doctor Lluis Segalà y Estalella ha sabut prescindir de lo que semblen avuy corrents mondials: l'helenisme, després de Lord Byron, ja no tenía rahó d'esser, ni tan sols en vista dels interessos de les grans potencies europees. Emperò'l doctor Segalà es devingut un helenista, un fort y profón helenista, y es aquesta una magnífica actitut d'home superior, moderna o no (tant se val), emperò qui mereix esser esmentada y, en lo possible, imitada. Car nosaltres creyèm (y que'ns dispensin alguns estatistes de l'hora present) que'ls pobles han lluit en cada època segons el nombre de coneixedors de grech ab que han pogut comptar.

El senyor Segalà, catedràtich de llengüa y literatura gregues a la Universitat de Barcelona, porta donades al públich les seves traduccions castellanes de La Iliada y de La Odisea, de Homer, y ademés, la de La Teogonía, de Hesiode.

Al apareixer La Iliada ara fa dos anys, la « Real Academia Española » tingué ocasió de pronunciar el seu judici (qui no podría esser més favorable) sobre'l valor científich y literari dels treballs del docte catedràtich barceloní.

A nosaltres desde aquestes planes ens plau felicitar ab entusiasme al bon amich doctor Segalà y Estalella, reconeixent-lo ademés com un bibliòfil consumat per haver fetes fer de les seves traduccions sengles tirades en paper japonès qui són una delicia pera'ls ulls y un àpat suculent pera la inteligencia. Y ab això creyèm haver dit tot quant ens es possible dir sobre l'obra del senyor Segalà, la qual s'escapa absolutament a tota qualificació per part nostra. Per això ve la nostra admiració a suplir la nostra crítica; y en lloch d'una opinió mancada de autoritat, preferím donar fe del més sincer entusiasme.

En Teodor Llorente es mort!

Trista nova, per cert, es aquesta, de la qual ens fem tornaveu ab accent eixit de lo més pregón de la nostra ànima catalana!

En Teodor Llorente y Olivares, mort a Valencia'l día 2 del passat juliol, era nat de l'any 1836. Molt dejorn començà a conrear les belles lletres, servint-se indistintament de la llengua catalana y de la castellana: en abdúes té merescut un lloch d'honor entre'ls escriptors contemporanis.

Emperò pera Catalunya en Teodor Llorente era molt més que un excelent y tendrissim poeta: era'l representant a Valencia de l'esperit del renaixement català iniciat a Barcelona y avuy extès arreu per tots els paíssos de llengua catalana. En Llorente ab els seus prestigis literaris, tant o més que ab la seva autoritat, ha pogut evitar en moltes ocasions que'l renaixement valencià actués com a veritable enemich del nostre, enfondint-se les diferencies seculars entre uns y altres que, a no haverhi furgat incessantment el centralisme, haurían degut esvairse del tot ja fa bella estona. Y això hauría ocorregut sense falla, pel fet senzillissim de que rahons de la més alta conveniencia haurían combatut al costat de les de coral simpatía ab que Catalunya ha considerat tot'hora la terra valenciana com una extensió d'ella meteixa. Emperò quan hi ha un tercer element, interessat en allunyar als qui desitgen estrènyer-se les mans, no es extrany que'l moment de poder-ho fer se vagi allunyant y diferint: no fou pas en Teodor Llorente'l qui menys treballà pera consagrar aquesta santa aliança. Ell havía manifestat constantment un gran interès per les coses de Catalunya: els triomfs de la renaixent literatura nostra'ls considerava com a ben llegítims motius d'orgull pera Valencia; y desde'l « Rat Penat », la benemèrita companyía d'amadors de les glories valencianes, dins la qual tingué sempre decissiva intervenció, feu sempre lo que pogué pera impulsar la seva terra pel meteix camí qu'emprenía en lo literari y cultural la vella metròpoli catalana.

En Llorente, a conseqüencia de tot això, era estimadissim a Barcelona, hont comptava lleals amichs y entusiastes admiradors. Recordèm de la darrera estada seva entre nosaltres l'any del cin-

quantenari dels nostres Jochs Florals, ab quanta emoció'l bon vell, quasi orb, dirigí la paraula al públich en el moment de descobrir-se'l bust d'en Mariàn Aguiló al Parch: foren ben bé un ressò dels nostres propris sentiments els mots que pronunciá'l representant de la terra valenciana.

Fou en aquella ocasió, si no estèm mal informats, que la carinyosa y discretíssima solicitut d'en Francesch Matheu pogué obtindre d'en Llorente una assentada pera que un conegut artista obtingués la maqueta de l'ilustre ancià tan volgut de Catalunya. Ara, aquesta maqueta servirà pera'l bust que, honorant-se a sí meteixa, la ciutat metròpoli deurà erigir a n'en Llorente, pera fer companyía a les de l'Aribau, d'en Vilanova, de l'Aguiló y d'en Milà ab que ja compta'l nostre Parch, y hont deuràn anar compareixent, com en una petita Escola d'Atenes, les capdals figures de la nostra Renaixença.

Que n'es de rica la nostra llengua!

El número del *Bollett del Diccionari de la Llengua Catalana* corresponent al darrer mes de juny, conté un curiosissim article, sotscrit per *un vallesà*, al qual ens creyèm obligats a posar un petit comentari.

De cap manera hem de combatre l'esperit patriòtich de que apareix impregnat l'aludit article; y l'amor a la nostra llengua que manifesta'l desconegut autor ens es altament simpàtich. Emperò, científicament, l'articlet es una grossa equivocació.

L'articulista comença per ponderar la riquesa, no prou coneguda, de la llengua catalana; y, naturalment, cap dels diccionaris, ni els darrers publicats, li poden mereixer molta estima. « Mals-e-guanyats quartos que'm costa! » diu que ha dit d'un d'aquests diccionaris un qui l'ha adquirit, perque no hi ha sabut trobar qualque vocable que hi cercava. Podría molt ben esser que'l vocable no hi fos en aytal diccionari; mes també's podría pensar *que no hi hagués degut esser*. Un diccionari no val més o menys segons el nombre més o menys crescut de mots que pugui contenir, sinó que'l seu valor positiu radica en moltes altres circumstancies; car, seguint aquell criteri, el retrat de la Gioconda que suara ha desaparegut del Museu del Louvre, valdría ben poca cosa al costat de *La Tonsura del Rey Wamba*, espayosa tela d'un pintor de canostra.

Que'l senyor vallesà, autor de l'article, conegui del mot *genoll*, per exemple, les formes *ginoll, iunoll, junoy, juney*, etc., no es cap rahó pera que totes elles deguin entrar en un bon diccionari. Lo meteix li passaría a la *xacolata, xecolata, xicolata, xocolata* o *xucolata* (de totes cinch maneres s'es dit), perque, com a esser parlat malament y escrit molt pitjor, el català, mancat per tants anys de conreu literari, ha pogut guanyar la palma entre totes les llengües envilides y menyspreades.

Es ja molt vella una anècdota qui fa al cas; emperò no'ns privarèm de reproduir-la aquí, per lo exemplar que resulta, y aplicable sobretot a n'alguns bons catalans percaçadors de vocables qui'ns brinden la horrible perspectiva d'un diccionari de la nostra llengua hont *tot, absolutament tot, hi fos!*

Diu que una manola va entrar, a Madrid, en una certa oficina.

— *¿Está el señor procuraor?* — diuen que preguntà.

Els « covachuelistas » se posaren a riure, mirant-se'ls uns als altres. La demandant, poch disposada a passar per obgecte de semblants burles, va plantar cara als insolents, y diuen que'ls digué ab un tò de reconcentrada ironía:

— *¡Pues qué se habrán creído esos tíos! De tres maneras lo sé decir: procuraor, percuraor y precuraor. ¡Ea!*

Convindría que mossèn Alcover deixés prompte coneixer el seu autorisat criteri sobre aquest punt, a lo qual, casualment, ja'ns permetíem envidar-lo en una nota anterior. La seva respectable opinió podrà orientar degudament els voluntariosos afanys dels cooperadors de l'obra del Diccionari.

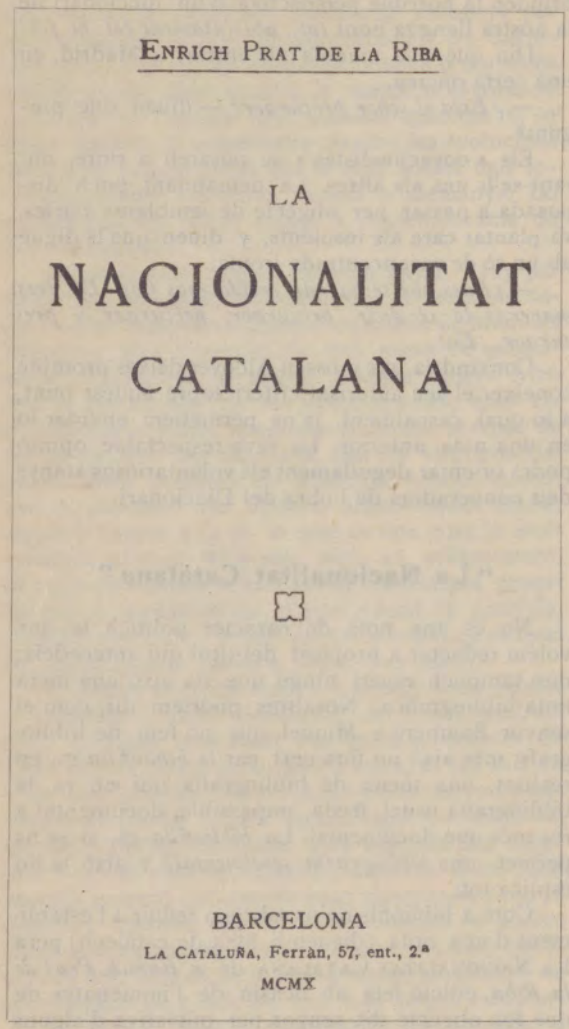
"La Nacionalitat Catalana"

No es una nota de caràcter polítich la que volèm redactar a propòsit del títol qui antecedeix; mes tampoch esperi ningú que sía això una mera nota bibliogràfica. Nosaltres podríem dir, com el senyor Sampere y Miquel, que no fem de bibliògrafs; més això no fóra cert, car la *bibliofilia* es, en realitat, una mena de bibliografía qui no es la bibliografía usual, freda, impassible, documental y res més que documental. La *bibliofilia* es, si se'ns permet, una *bibliografía sentimental;* y això ja ho esplica tot.

Com a bibliòfils no'ns sabríem reduir a l'establiment d'una nota (digueu-li fitxa de catàlech) pera La Nacionalitat Catalana de *n'Enrich Prat de la Riba*, edició feta ab ocasió de l'homenatge de que fou obgecte dit senyor per iniciativa d'alguns catalans qui saben considerar les coses de la política desde un punt de vista dominant. Som bibliòfils catalans, y als catalans bibliòfils dirigím la nostra honrada veu pera que's dignin pendre nota de les següents declaracions que fa la Redacció de la Bibliofilía:

Que l'homenatge al senyor Prat de la Riba era una cosa deguda, donats els mereixements de dit senyor, en qui hem de reconeixer una de les més clares inteligencies del nostre temps y un amor a la nostra terra que fóra una injusticia posar en dubte. Així ho sentím y així ho declarèm.

Que LA NACIONALITAT CATALANA es, al nostre entendre, un llibre fonamental dintre les doctrines catalanistes, en el triomf de les quals tenim tot l'interès que pugui tenir qualsevol altre bibliòfil català (o català bibliòfil, car lo primer es sempre lo català, y podríem dir ab en Gambetta, *patriote avant tout, je ne mets rien au-dessus de ce titre*).

125 × 200 149 pp.

Que, adhuch tenint LA NACIONALITAT CATALANA per un llibre excels, tot bon bibliòfil català haurà de procurar donar-li per companys *Lo Catalanisme* de l'Almirall y *La Tradició Catalana* del Dr. Torras y Bages. Y ab això hem anomenats els tres evangelis del nou Testament de Catalunya. Podríem afegir-hi *Las Nacionalidades*, d'en Pi y Margall, pera fer els quatre: mes respecte a n'això darrer no'ns hi fem tan forts, car en Pi més aviat hauría d'esser inclòs entre'ls profetes del nostre antich Testament.

Y per fí (tornant al llibre obgecte principal d'aquesta nota) es del cas declarar que la nova edició de LA NACIONALITAT CATALANA, sobretot en els exemplars en papers de fil y del Japó, es un digne llibre d'homenatge. Sols hauríem preferit que'l retrat de l'autor, fet en *autotipia vulgaris*, ho hagués estat en fototipia, o, encara millor, gravat al coure: el llibre y son autor s'ho mereixíen; y considerant que pera'l gravat calcogràfich existeix a Barcelona un antich obrador (el darrer!) dirigit per un patriarcal artista de qui ningú no's recorda — les aptituts del qual són ben aprofitables encara, — l'haver fetes lluhir una cosa y altra hauría estat també un acte patriòtich.

Y ab això terminèm aquesta nota, la qual, com hem dit, no es una nota política, sinó una nota sentimental, perfectament ajustada a l'esperit de BIBLIOFILÍA, *publicació destinada als enamorats dels bells llibres y de les belles coses qu'en els bells llibres se troben.*

De l'homenatge a l'E. Guanyabéns

El día 19 de novembre de 1910 se reuniren a la « Maison Dorée » (el conegut *hôtel* barceloní) una quarantena de persones, literats y artistes en sa major part: aquell vespre a la « Maison » susdita s'hi sopava en obsequi a l'*Emili Guanyabéns*, prenent peu de la publicació del seu volúm de TRASPLANTADES, traduccions al català de poesíes franceses contemporanies.

En Guanyabéns es un dels poetes catalans que més estima'l Redactor de BIBLIOFILÍA perque, sobre esser les seves produccions tan intenses y sinceres com en Maragall preconisa, son tan artísticament cisellades com podría exigir el parnassià més prim-mirat: lo qual es indubtablement molt major mèrit que possehir una sola d'aquelles condicions.

Ultra lo dit en honor de la seva producció literaria, en Guanyabéns té una pila de mèrits personals qui fan d'ell un dels homes més estimables: la seva coneixença es un motiu d'íntima satisfacció, la seva amistat un dò del cel.

El nostre home viu com un solitari: la sórt ha estat ab ell bon xich crudel y l'ha deixat reduit a constituir-se ell tot sol sa propria familia. Es per això que són tants els amichs qui reben el benifet de la seva amor, qui no té altre lloch més propinque hont posar-se.

Quan un día'l poeta s'enterà pels periòdichs de que'ls seus amichs tractaven de commemorar ab un sopar la sortida de TRASPLANTADES, de ben poch se'n va anar que'n Guanyabéns no renyís ab tots els seus amichs: se l'hagué de convencer de que no hi havía més remey pera ell que deixar fer. En Guanyabéns acabà per resignar-se.

Aquell sopar fou, en certa manera, una missa solemnial de la Santa Poesía, ab ritual catalanesch, començant ja pel « menu », qui fou traduit de la llengua culinaria oficial a la nostra, fins allà hont això fou possible: Puriola de llegums, filets de llenguado ab muscles, salmí de perdiu, escarxofes al forn, filet de bou a l'ast, bescuit gelat, dolços, fruytes; y, en quant als vins: Casamurada, Remey, blanch, Xampany Codorniu, cafè, licors. (Això anirà tal qual, mentres arriba'l día en que'l nostre imperialisme'ns permetrà emprar una llista de plats a la tradicional cuyna catalana, seguint les prescripcions de l'honorable Robert de Nolla, el coch expertissim del gran rey n'Alfons V d'Aragó.)

A l'hora oportuna en Joan Maragall pronuncià l'ofertori d'aquell acte en els termes següents, qui semblaren a tothòm directament inspirats per l'esperit de la Santa Poesía:

BRINDIS

Perque heu sabut ab dignitat
Anâ a cercar la Poesía
Dintre d'un verb emmanllevat
Havent-ne propria correntía,
Vos ens posèm tots al costat
Ab tal de veure si'ns pendría
La vostra santa humilitat.
La Poesía s'ha enternit
Del tracte vostre temorós
Y a n'el humil ha concedit
Allò que nega a l'orgullós:
Tota sa gracia us ha rendit,
Y les llunyanes resplendors
En vostre verb han resplendit.
Al català, que tant aymèm,
D'aquesta llum heu fet ofrena;
Perxò nosaltres que'l volèm
Ab lluissors de tota mena,
Ara a l'entorn tots vos estèm:
Per que la copa en que bevèm
De vostra llum se'ns torni plena.

JOAN MARAGALL

A n'aquestes lluminoses paraules respongué l'obsequiat llegint la següent composició corprenedora:

MERCÉS

Me sembla un somni això! No l'he pas ben capida
la ditxa de sê aquí! Ma solitaria vida,
mon trist apartament, ma llar sense caliu,
mon arbre sense branques hont s'aixoplugui un niu,
ma cel-la hont sols se sent, seguit, impertorbable,
el sèch tich-tach del temps, etern, inacabable,
però donant a tot irremeyable fí...
venî a parâ en que'm vegi voltat d'amichs així!
Què he fet jo per mereixe-m tan cor-plaent tortura?
M'heu tret, de les tenebres, al ple de la llum pura!
per sobre la gropada m'heu dut al raig del sol!
cap a regions ignotes m'heu fet empendre'l vol!
Jo, sense fills que'm voltin, sense germans ni pares,
veure-m ara cercat de somrientes cares!
la mà sentir-me estreta per tan sinceres mans!
Oh! sí! Sóu els meus pares, mos fills, els meus germans!
Santa amistat! No ho nego: de tu he dubtat a voltes
quan vacilant, febrós, del món per les revoltes,
o no m'he fet entendre, o no he sigut comprès.
Perdona-m si algún cop, desvariant, t'he ofès!
Avuy, ta claror d'or (posant-se en mes parpelles
en bes immerescut), tes dolces maravelles,
de sobte, despertant-me, m'ha fet entrâ en el cor!
A tu, tant sols a tu, dech aquest ram de llor!
Del món que vibra y sent formiga imperceptible,
mon gra duría al cau, mes jo fóra invisible.
Ara... massa benèvols!... ma tasca havèu signat!
No es pas tan gran proesa l'entrâ un granet de blat!
Què he fet sinó estimar la llengua dels meus avis?
Què he fet, sinó adorar-lo, el verb que d'altres llabis
(fins de llabis que'l parlen!) sens treva es escarnit?
Què, sinó, rera vostre, del riu aixamplâ'l llit?
Ma voluntat es gran: ma feyna molt petita.
Terrer mal treballat no lleva gran collita.
Mes ja qu'en lloâ'l fruyt que dóna us empenyèu...
ben agrahit vos dich: que benehits siguèu!
Que benehits siguèu de nostra terra aymada!
d'aquesta dolça terra, de vert encatifada,
que altes montanyes vetllen, que'l cel guarneix de blau,
ab qui està tot en guerra, que sols desitja pau!

8-1911

TRASPLANTADES

POESIES FRANCESES CONTEMPORANIES

TRADUCCIÓ D'E. GUANYABÈNS

PROLEG-ESTUDI DEN J. PÈREZ-JORBA

BARCELONA

BIBLIOTÈCA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1910

140 × 200 119 pp.

Que benehits siguèu de tots els que somnien
que'ls llaços de l'amor els únichs llaços sien
que'ns lliguin uns ab altres; que miren la bondat,
en les presons de l'ànima, com clau de libertat!
Que son conhort vos porti, com astre de nou día,
en vostres afliccions, la verge Poesía!
la fada omnipotent que ho dignifica tot!
la que fa foch del gel! la que treu or del llot!
aquella a qui devèm la enfortidora flayre
de tot allò sens nom que respirèm ab l'ayre,
que arriba fins al cor pels ulls y el pensament
y ens va acostant al cel, y no's pot dí y se sent!
Mercès, bons amichs meus. La neu cobreix ma testa:
ma primavera es lluny; ma tasca ben modesta:
la enveja, ja ho veyèu, no pot fixar-se en mi.
Y, ab tot, per sempre més, dels trets del seu verí
ben a cobert, oculta als raigs de tota ullada,
hi haurà dintre'l meu pit la joya més preuada
que pera goig de l'home hagi baixat dels déus:
el recort d'aquesta hora! Mercès, grans amichs meus!

E. GUANYABÉNS

Quan, després de bona estona de conversa (havent perllongat la vetlla tot lo que les morigerades costums d'en Guanyabéns ho permetíen), anarem tornant *cascú a sa cascunera*, haguerem de sentir-nos una espurna menys malvats de lo que ho erem abans, a l'aplegar-nos pera'l poètich convit.

L'amich Guanyabéns encara no està persuadit de que'l seu homenatge fos una cosa merescuda!...

La Societat Catalana de Bibliòfils

Tenim noticies (de la exactitut de les quals podríem respondre si algú'ns ho demanava) de que aquesta SOCIETAT prepara la immediata eixida d'una de les seves publicacions, esperada molt temps ha.

Se tractarà d'una reproducció en facsímil, feta plana per plana y per medi de la colografía (altrament dita fototipia), d'aquell incunable català de 1484, intitulat *Visió delectable del Batxiller Alfonso de la Torre*.

La SOCIETAT CATALANA DE BIBLIÓFILS ha començat per fer-se fabricar un esplèndit paper de tina, en marca major, ab la filigrana (en quiscuna de les quatre fulles) del segell social, hont campeja l'emblema de l'arbre de la patria catalana; d'aquesta manera ha tractat d'evitar la SOCIETAT que algún dels exemplars facsímil pugui donar lloch a engany, essent fet passar per autèntich: la marca d'aygua trahiría'l frau.

La edició del llibre serà de *cent exemplars* no més, destinats quasi tots als socis de número y als suscriptors de la entitat editora.

Essent tan pochs aquests cent exemplars facsímil, encara temps a venir haurà d'esser més fàcil als bibliòfils procurar-se'n un, que no pas pretenir obtindre l'autèntich. En efecte: avuy per avuy, no se sab que n'existeixi sinó un sol exemplar perfectament complert d'aquella *Visió delectable* de 1484. Era, donchs, convenient reproduir-lo, com ho ha fet la SOCIETAT CATALANA DE BIBLIÓFILS; y altre tant convindría que's fes ab alguns llibres catalans dels quals se'n coneixen exemplars únichs.

Congrés de les Arts del Llibre

S'anuncía la celebració en la nostra ciutat, durant els díes 25, 26 y 27 de setembre prop-vinent, del PRIMER CONGRÉS NACIONAL DE LES ARTS DEL LLIBRE. Tindrèm interès en reportar damunt les nostres planes tot acort del Congrés sobre qüestions relacionades ab la bibliofilía, ja que les d'aspecte econòmich no podríen interessar-nos tan directament. Tant de bò que algú fes veure als industrials espanyols de les arts del llibre que, tanta o més trascendencia que l'aspecte econòmich, ha de tenir, pera les arts referides, la missió educadora del gust que'ls està confiada! Hi haurà algú qui, en el Congrés, prengui la paraula en nom dels bibliòfils?

Abonament a "Bibliofilía"

1.er PERA'LS COMPRADORS DELS NOSTRES LLIBRES

El fascicle primer de BIBLIOFILÍA s'es distribuit gratuitament a les persones qui han adquirit el *Cançoner Sattrich Valencià*, les quals rebràn ademés els fascicles que aniràn apareixent en 1911 (probablement fins a quatre).

Els qui adquiriràn els *Contes de Perrault*, que acabèm de publicar, tindràn igualment dret a rebre, de franch, tots els fascicles de BIBLIOFILÍA que sortiràn durant l'any 1911.

Pera donar forma pràctica a dita concessió, preguèm als qui's trobin en el cas de fer constar que són compradors d'una o altra d'aquelles obres, que's serveixin comunicàr-nos-ho, indicant-nos el nom del llibreter qui'ls hagi venut el llibre. Nosaltres ne pendrèm nota, tot seguit, pera remetre-ls *directament* els fascicles successius de BIBLIOFILÍA.

Queda entès que aquell dret ha d'esser utilisat abans de fí d'any; passada dita època l'adquisició dels volums a que's fa referencia no donarà cap dret a BIBLIOFILÍA.

2.ón PERA'LS NO COMPRADORS

Podràn adquirir els fascicles de BIBLIOFILÍA, al preu marcat, en les llibreríes o en la nostra Administració, a mida que vagin apareixent. Y, en quant als qui viuen fòra de ciutat, si'ns passen nota del desitg d'abonar-se a la nostra publicació'ls la remetrèm per correu, a pagar, un cop finida l'anyada, l'import dels fascicles servits y llur franqueig.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 233.—Barcelona

8-1911